Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газета 1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

10 СЕНТЯБРЬ, ПАЙШАНБА № 176 (427). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

ИШОНЧ ЁРЛИҚЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинланган Генри Лии Кларк мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовга ишонч ёрлиқларини топширди.

Жаноб Генри Л. Кларк ўз вазифасини бажаришга киришар экан, дипломатия алоқалари ўрнатилиши иккала давлат ўртасидаги муносабатларни ривожлантириш ҳамда ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйишда муҳим қадам бўлади, деб таъкидлади.

Ислом Каримов Генри Л. Кларк жанобларига бугунги кунда Ўзбекистонда АҚШ билан ҳар томонлама ҳамкорлик қилиш учун барча шароитлар, аввало, сиёсий барқарорлик мавжудлиги ҳақида гапириб берди.

Ишонч ёрлиқларини топшириш маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Ш. Зиёмов ҳозир бўлди.

(ЎзА).

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ ТОПШИРИЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

АҚШНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВА МУХТОР ЭЛЧИСИ

ГЕНРИ ЛИИ КЛАРК

1941 йил 15 ноябрда туғилган, олий маълумотли. 1962 йилда Дартмус коллежини тугаллаган. 1967 йили Гарвард университетининг Жон Кеннеди номидаги давлат хизматчилари мактабини битирган.

1962—1965 йилларда АҚШ армиясида хизмат қилган. Олмон, румин, рус тилларини билади. Ҳукумат мукофотларига сазовор бўлган. Давлат департаменти хорижий хизмат раҳбарияти таркибига киради.

1967—1969 йилларда АҚШнинг Мюнхендаги (ГФР) Бош консуллигида кичик хизматчи.

1970—1972 йилларда — АҚШнинг Лагосдаги (Нигерия) элчихонаси савдо-иқтисодий бўлимининг ходими.

1972—1974 йилларда — Давлат департаментининг разведка ва тадқиқот бюросининг сиёсий таҳлилчиси.

1974—1976 йилларда — АҚШнинг Бухарестдаги (Румыния) элчихонасининг савдо бўйича атташеси.

1976—1978 йилларда — Давлат департаментининг Шарқ ва Ғарб билан савдо бўлими савдо сиёсати шўъбасининг мудири.

1978—1980 йилларда — Давлат департаменти Шарқ ва Ғарб билан савдо бўлими директорининг ўринбосари.

1980—1981 йилларда — Давлат департаменти сиёсий-иқтисодий алоқалар бўйича Оврупо минтақаси бўлими савдо сиёсати шўъбасининг мудири.

1982—1985 йилларда — АҚШнинг Москвадаги (СССР) элчихонасининг иқтисодий масалалар бўйича маслаҳатчиси.

1985—1989 йилларда — Бухарестдаги (Руминия) Америка дипломатия ваколатхонаси бошлиғининг ўринбосари.

1989—1992 йилларда — АҚШнинг Тель-Авивдаги (Исроил) элчихонасининг иқтисодий масалалар бўйича маслаҳатчиси.

1992 йил май ойидан бошлаб АҚШнинг Ўзбекистон Республикасидаги элчиси этиб тайинланган.

Ислом КАРИМОВ:

ТОЖИКИСТОН ТАҚДИРИ — БУТУН ЎРТА ОСИЁНИНГ ДАРДИ ВА ТАШВИШИ!

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов 7 сентябрь куни оммавий ахборот воситаларининг намояндалари, Тошкентдаги хорижий элчихоналарнинг ходимлари билан шошилинч учрашув ўтказди. Учрашув Тожикистонда юз бераётган воқеаларга бағишланди.

Қўшни мустақил республикадаги хатарли вазият, юзлаб бегуноҳ одамларнинг ҳалок бўлиши инсон мантиқининг ўзига зидлиги таъкидланди. Эллик миллиондан ортиқ аҳоли зич яшайдиган Ўрта Осиё минтақасида бундай ёнғин олдиндан билиб бўлмайдиган оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Ҳеч муболағасиз Тожикистонда оғир жанговар техника қўлланилаётган чинакам уруш бўлмоқда, дейиш мумкин. Одамларни ваҳшийларча ўлдиришяпти. Аҳвол шу даражага бориб етдики, шаҳар ва қишлоқларда ҳалок бўлганларни дафн этиш имконияти йўқ.

Баъзи бировлар Тожикистонда юз берган вазиятга ҳаёсиз-ғаразли ҳудудий-сиёсий мақсадларни кўзлаб қараётганлиги катта ташвиш туғдирмоқда. Бир қанча қўшни мамлакатларда ислом давлатини барпо этишда тожик биродарларга кўмаклашиш зарур, деган даъватлар эшитилмоқда, фақат пул билан эмас, айни пайтда қурол билан ҳам ёппасига ёрдам кўрсатилмоқда.

— Тожикларнинг ўзларигина ораларида чиққан можарони ҳал этишлари мумкин ва лозим, — деди И. А. Каримов. — Ўзбекистон мустақил республика ишларига аралашмасликни қатъий талаб қилади. Лекин Ўзбекистон у ерда юз бераётган жараёнларга бефарқ қараб тура олмайди. Тожикистон билан Афғонистон ўртасидаги чегара амалда очиқ чегарага айланиб қолди, Афғонистонда юз минглаб кишиларнинг қўлида қурол бор, бинобарин бу аҳвол аҳоли зич жойлашган катта минтақада кескинликнинг янги ўчоғини келтириб чиқариши мумкин. Шу сабабли Ўзбекистон можарони тинч ва маърифий йўл билан тезроқ ҳал этиш тарафдоридир.

Журналистлар билан учрашувда Ўзбекистон раҳбари қўшни республикадаги воқеаларга айрим гуруҳлар ёки уруғ-аймоқларнинг қандайдир хусусий можароси, деб қарамаслик лозимлигини таъкидлади. У ерда кучли сиёсий кураш кетмоқда, бу курашга қўшни мамлакатлардаги турли сиёсий партияларнинг вакиллари аралашишга уринмоқдалар. Бундай вазиятда уруш олови аланга олишига, мустақил республиканинг парчаланиб кетишига мутлақо йўл қўйиш мумкин эмас. Бундай вазиятда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши ҳал қилувчи иш тутиши мумкин. Юз берган воқеаларни қайд этиш билан шуғулланадиган вақт ўтди. Энди воқеаларнинг олдини олиш керак. Шунинг учун ҳам халқаро ташкилотларнинг намояндалари Тожикистонга мумкин қадар тезроқ келишлари лозим. Шу ўринда Қўшма Штатларнинг тутган йўли ҳурматга лойиқдир. Унинг ҳукумати тоғли республикада можаронинг кучайишидан ташвишланмоқда.

Чегараларнинг барбод бўлиши, тартибсизлик ва бошбошдоқлик Тожикистоннинг ўзигагина эмас, балки Ўрта Осиёдаги барча республикаларга, Қозоғистон ва Россияга салбий таъсир қилиши мумкин. Яқин қўшниларимиз ҳудудида тинч ҳаётни барпо этиш, ҳосилни йиғиштириб олиш ўрнига қон тўкилмоқда. Қариялар, аёллар, болалар ҳалок бўлмоқда. Республика очлик жари ёқасида турибди. Буни ҳам ҳисобга олиш зарур. Ҳозирги вақтда энг асосий иш — ҳунрезликни тўхтатиб, Тожикистон чегараларининг яхлитлигини сақлаб қолишдир. Ташқи чегаралар деб аталмиш чегаралар пировард натижада Мустақил давлатлар ҳамдўстлигидаги барча мамлакатларнинг чегараларидир.

Қочоқлар тўғрисида гапирадиган бўлсак, Ўзбекистон ўн минглаб одамларни қабул қилиб олишга қодир эмас. Бу ерда қардош халқнинг муаммоларига ҳеч ким бефарқ қарай олмайди, албатта. Қўшнилар турмушини меъёрий изга солишда Ўзбекистон баҳолиқудрат ҳар қандай ёрдам кўрсатишга тайёр. Бу мураккаб муаммо хусусида республика ҳукуматининг тутган йўли бир хил: Тожикистонда яшаётган тожиклар ва ўзбеклар шу мустақил республиканинг тўла ҳуқуқли фуқароларидирлар, улар республикалар Конституциясига риоя этишлари керак. Бу воқеалар миллатлараро нифоқ алангасини авж олдиришга уринишга айланиб кетиши мумкинки, бу энг даҳшатлисидир. Олдин ҳам ана шундай уринишлар бўлган. Ўш вилоятидаги фожиали воқеаларни эслашнинг ўзи кифоя.

Афсуски, бу воқеалардан ҳамма ҳам ўзига хулоса чиқариб олмади. Атайлаб одамларнинг миллий туйғуларидан ғаразли мақсадларда фойдаланиб қолишга, адоват уруғини сочишга уринаётганлар ҳам бор.

Ўрта Осиё башарият маърифатининг марказларидан бири бўлиб келган ва шундай бўлиб қолаверади. Бу ерда минг йиллик тарихга эга бўлган халқлар яшамоқда. Тожикистондаги ҳозирги воқеалар, у ерда юз бераётган бошбошдоқлик шошилинч чоралар кўришни талаб қилади. Лекин, муҳим бир шарт бор — ташқаридан ҳеч қандай кучлар аралашмасин! Мустақил давлатнинг ишларига аралашишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Унинг халқи тараққиётнинг қандай йўлидан боришни ўзи белгилаб олиши керак.

Айни пайтда шу минтақада яшаётган халқлар бу йўлнинг қандай бўлишига бефарқ қарай олмайдилар. Шу сабабли Президент И. А. Каримов БМТ Бош котиби Бутрос Галига мактуб йўллаб, қўшни республикадаги воқеалар хусусида Ўзбекистон раҳбарияти фикрини аниқ баён қилиб берди. Халқаро ҳамжамиятнинг ўз вақтида таъсирчан ёрдам беришигина ёш мустақил давлатларда бошланган демократиялаш, сиёсий ва иқтисодий ислоҳотлар жараёнларини қўллаб-қувватлашнинг ҳал қилувчи омили бўлади, дейилади мактубда.

Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов журналистларнинг бошқа саволларига ҳам батафсил жавоб қайтарди.

ДУШАНБЕ ШАҲРИ, ТОЖИКИСТОН ОЛИЙ КЕНГАШИ РАИСИ АКБАРШО ИСКАНДАРОВГА ЖАҲОН ТОЖИКЛАРИ ВАКИЛЛАРИНИНГ АНЖУМАНИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Азиз қардош ва қондош тожик биродарлар!

Жаҳон тожикларининг мўътабар анжуманини самимий муборакбод этаман.

Ислом фалсафасига, урф-одатларимиз, маънавий қадриятларимиз бирлигига асосланган ўзбек ва тожик халқларининг якдиллиги наслларимизнинг қон-қонига сингиб кетган ҳақиқатдир.

Бизнинг давлатларимиз эндиликда мустақиллик қадамини қўймоқда. Аммо истиқлол ҳеч қачон осонлик билан қўлга киритилмаган. Бу йўл мураккаб тўсиқлардан иборатдир. Бугунги машаққатли кунларни енгиб ўтиш учун қадимий тожик миллатининг асрлар давомида шаклланган буюк ақл-заковати, метин иродаси, сабр-тоқати етарли эканига ҳеч ким шубҳа қилмайди.

Ўтган авлод-аждодларимиз, Абдураҳмон Жомий ва Алишер Навоий каби буюк алломаларимиз руҳлари бизни шайтоний васвасалардан, баъзи ёвуз ниятларни кўзлаган ташқи сиёсий гуруҳлар фитнасидан асрасин, шаҳарларимизни харобаларга айланишидан, оналар ва гўдакларнинг ўкинчли кўз ёшлари бевақт тўкилишидан сақласин. Ўзбек халқи учун доимо жондош ва елкадош бўлган тожик биродарларимиз хонадонларида тезроқ тинчлик, осойишталик ва бирлик қарор топишини Олло-таолодан сўраб қоламан.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1992 йил 9 сентябрь.

ПРЕЗИДЕНТНИНГ 1992 ЙИЛ 25 АВГУСТ ФАРМОНИ НАФАҚАХЎРЛАРГА ҚАНДАЙ НАФ БЕРАДИ?

1992 йил 1 сентябрдан нафақалар, стипендиялар ҳамда бюджет ҳисобидаги ташкилотлар ходимларининг иш ҳақи миқдорларини ошириш тўғрисидаги Фармон меҳнат стажининг оз-кўплигига ва маош миқдорига қараб меҳнат нафақаларини табақалаштириб белгилаш қоидасини тиклайди

Аввало, республикада энг оз миқдордаги нафақаларнинг янги, юқорироқ миқдори белгиланиб, 1250 сўмга етказилди. Улуғ Ватан уруши қатнашчилари ва ногиронларининг энг оз пенсияси ойига 1300 сўмдан 1600 сўмгача кўтарилади. III гуруҳ уруш ногиронларининг энг оз нафақаси 1250 сўмга етказилди. Шуни айтиш жоиздирки, ҳозирги вақтда Ўзбекистон Республикасидаги энг оз нафақалар даражаси Ҳамдўстликдаги энг юқори даражалардан бири деса бўлади.

Президентнинг Фармонига биноан 1 сентябрдан бошлаб нафақаларнинг табақалаштирилган миқдорлари жорий этилади. Буни қандай тасаввур этиш мумкин?

Бу ўринда гап ўтмиш йиллардаги маошни тўлдириб ҳисоблаш, уни мослаш коэффициентига кўпайтириш ҳақида бормоқда. Мазкур коэффициентнинг миқдори нафақа белгиланган ёки қайта ҳисобланган йилга боғлиқ. Қайтадан ҳисоблаб чиқилган маошга асосланиб нафақанинг янги миқдори ҳам белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг фармойиши билан қуйидаги коэффициентлар тасдиқланди:

йиллар	мослаш коэффициенти
1970 йил охиригача	22,8
1971 йил	22,3
1972 йил	21,6
1973 йил	20,9
1974 йил	19,6
1975 йил	19,1
1976 йил	18,6
1977 йил	18,3
1978 йил	17,5
1979 йил	17,1
1980 йил	16,9
1981 йил	16,5
1982 йил	16,4
1983 йил	16,1
1984 йил	16,1
1985 йил	15,9
1986 йил	15,8
1987 йил	15,4
1988 йил	14,4
1989 йил	13,5
1990 йил	12,1
1991 йил	8,0
1992 йил 1 июлгача	2,6

Коэффициентлар жадвали — шунчаки танлаб олинган рақамлар эмас, бу коэффициентлар ўртача иш ҳақи даражасининг кўтарилиш тамойилини тўла-тўкис акс эттиради. Масалан, 1992 йил иккинчи ярмидаги ўртача маош 1975 йилги ўртача маошдан 19,1 баравар ёки 1988 йилги ўртача маошдан 14,4 баравар ортиқдир. Шундай қилиб, амалдаги нафақа қонунларини ўзгартирмай, унинг энг муҳим қоидалари ва меъёрларини сақлаб қолиб, айни вақтда ўтмиш йилларнинг маоши «замонавийлаштирилади» ва, табиийки, нафақа миқдори ҳам «замонавийлаштирилади».

Мослаш коэффициентларининг амал қилишига қараб нафақахўрлар икки гуруҳга бўлинди. 1992 йил 1 январигача нафақа чиққан ёки уни катта миқдордаги маошдан қайта ҳисоблатиб олган кишилар биринчи гуруҳга кирадилар. 1992 йилда нафақага чиққан ёки уни қайтадан ҳисоблатиб олган нафақахўрлар иккинчи гуруҳга ўтказилади.

1992 йил 1 январгача нафақага чиққан нафақахўрлар учун нафақа белгиланган ёки кейинчалик қайта ҳисоблатиб олинган ўртача маош нафақа белгиланган ёки кейинчалик қайта ҳисоблатиб олинган йилга мувофиқ келадиган мослаш коэффициентига кўпайтирилади. Ҳосил бўлган натижа — «замонавийлаштирилган» маошдир, ҳозир амалда бўлган қоидаларга мувофиқ нафақанинг янги миқдори мазкур маошдан ҳисоблаб чиқарилади.

Шуни эсда тутиш керакки, 1992 йил биринчи январдан бошлаб, республикада амал қилиб келаётган Қонунга мувофиқ нафақа тайинлаш учун нафақа тайинлашини сўраб мурожаат этган кишининг хоҳишига кўра, ишдаги мавжуд танаффуслардан қатъи назар охирги 15 йиллик ишдан исталган 60 ойдаги ўртача ойлик маош танлаб олинади.

(Давоми иккинчи бетда).

ТАДБИРКОРЛАР

Тошкент районн беш-олти йил муқаддам давр билан ҳамнафас одимлай бошлади. Натижада, бугун бу ҳудудда бир неча минг тонна мева-сабзавот сақланадиган замонавий омборхоналар мавжуд, қатор хўжаликларда қуритилган пиёз тайёрлайдиган, мева-сабзавотни консервалайдиган, пишлоқ пиширадиган, шампан шароби ишлаб чиқарадиган цехлар, кичик корхоналар ишлаб турибди. Қишлоқ хўжалигида иш юритишнинг энг самарали усуллари жорий этилмоқда. Буларнинг натижасида, энг муҳими, одамлар — деҳқонлар мамнун ва хўжаликлар сердаромад. Район кўп йиллардан буён ишбилармон раҳбарларга ёлчиганидан бугунги кунда папан дарахтидан ҳам, «қўлда» кўпайтирилаётган тошбақа ва илонлардан ҳам фойда — даромад олинмоқда.

Бугунги ҳикоямиз — уч миллион нафарга яқин Тошкент шаҳри аҳолиси ва меҳмонларини мева-сабзавот билан таъминлашга салмоқли ҳисса қўшаётган Тошкент районининг миришкор деҳқонларию тадбиркор раҳбарларининг ишлари ҳақида.

УНИНГ ШИОРИ—ИНСОННИ АРДОҚЛАШ

Республикамизда Рустам Акбаровни кўпчилик танийди. Ҳа у ўша — иқтисодий мушоҳадалари, жонсарак ҳатти-ҳаракатлари билан собиқ СССРнинг қатор раҳбарларини оғзини очириб қўйган колхоз раиси Рустам Раҳбарович бугун Тошкент райони ҳокими, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати.

— Рустам Раҳбарович, СССР тугаб кетгач мустақил жумҳуриятлар бошқаруви тизимида катта ўзгаришлар юз берди. Урусияда мерия, губернаторликлар, қўшни Қирғизистонда мингбоши, юзбошилар, бизда ҳокимликлар юзага келди. Гап лавозимларнинг қандай аталишида эмас албатта. Муҳими, уларнинг халқ фаровонлиги, тинч-тотув турмуш кечиришига шу кун талабида хизмат қила олишида. Мана сиз ҳам машҳур районлардан бирининг ҳокимисиз. Ҳокимлик тизими ҳақида ҳозирча на қонун бор, на дастур. Ана шундай мавҳум шароитда қайси тартибларга амал қилиб иш олиб бораяпсиз!

— Ҳоким гўё катта уйнинг отаси—супургисидан тортиб емоқичмоғигача жавобгар.

Бизда ҳокимият ишлари ҳоким ва унинг муовинлари, бўлим мудирлари ўртасида адолат билан бўлиб қўйилган. Ҳар ким ўзига тегишли тармоқни тортиши шарт. Ички ишлар, прокуратура, суд, адвокатура, нотариус, матлубот жамияти, умумий овқатланиш тармоқларига раҳбарлик қилиш менга юклатилган. Айримлар энг муҳим идораларни ўзига олибди дейиши мумкин. Адолатсизликлар халқ хўжалигининг айнан шу соҳаларида юз бермоқда. Шундай экан, бу жойларга шахсан ҳокимнинг ўзи кўз-қулоқ бўлиб тургани мақул. Тўғри, умумий раҳбарликни афзал кўрувчи ҳокимлар ҳам бор. Бироқ, аниқ бирон соҳа масъулиятини бўйнига олмаган ҳокимнинг нима кераги бор.

Ҳокимлик—бу бир тирик организм. Бу ердаги хизматчилар унинг кўзи, қўли, қулоғи. У шундай ишлаши, яшаши керакки, айтайлик бирор бармоққа зирапча кирса ҳокимият аъзои-баданининг ҳамма жойи зирқирасин. Бирон аъзо оғриқ сезмаса демак у шол бўлган ёки ортиқча.

— Бошқарув тизимининг бугунги ҳолати сиз билан биз орзу этган, жумҳуриятимиз раҳбарияти мақсад қилган туб ислоҳотларни амалга оширишга қодирми ёки бу борада яна қандайдир ўзгартиришлар лозим деб ўйлайсизми!

— Биласиз, ҳокимлик бизнинг халқимиз учун янгилик эмас. Ота-боболаримиз бу лавозимнинг нонини кўп еган. Ҳар қандай нарса такомиллашиб бориши табиий. Менимча, бизда ортиқча маҳкамалар жуда кўп. Масалан, қатор вазирлик ва бошқармалар борки улар ишнинг ривожига тўсқинлик қилишдан бошқа иш қилмайдилар. Улар улкан водовод устига қатор қилиб ўрнатилган мурватларга ўхшайдилар. Сувни истаса очади, хоҳламаса беркитиб қўяди. Ана энди улардан ҳар бирининг қош-қовоғига қарамай кўрингчи. Аслида ўша сув ўша маҳкамаларсиз ҳам керакли жойга оқиб бораверади.

(Давоми 3-бетда).

● *Ҳуқуқшунос таклиф этади*

ТАҲРИРТАЛАБ ҚОНУН

Ҳуқуқшунос олима Лола КАРИМОВА мустақилликни қўлга киритган Ўзбекистонимизда кечаётган ижтимоий жараёнларни жаҳон тараққиёти тажрибаси асосида умумлаштириб, жиддий тадқиқотлар олиб бормоқда. Қуйида эълон қилинаётган мақолада ҳам жамият тадрижи ва тафаккур эволюцияси нуқтаи назаридан олдинроқ қабул қилинган қонунга фаол муносабат билдирилган. Албатта, келтирилган далиллар, аниқ хулосалар амалиётда маълум аҳамият касб этади.

ЯҚИНДА давлат тили тўғрисидаги қонунимизнинг қабул қилинганига ҳам 3 йил тўлади. Қонуннинг ҳаётда амал қилиши учун бу жуда кичик муддат. Лекин сарҳисоб қиладиган бўлсак, салмоқли ишлар амалга ошганига, айни пайтда ҳали қилинадиган ишлар жуда кўплигига амин бўламиз. Ўтган давр мобайнида ҳаётимизда нафақат сиёсий, ҳуқуқий вазият ўзгарди, балки ҳар биримизнинг руҳиятимизда бошқача идрок этиш шаклланмоқда. Тобелик психологияси даврида қабул қилинган ва ўз даврининг ижтимоий ҳаётини ўзида акс эттирган қонунни бугун жиддий таҳрир қилиш фурсати етди ва уни кечиктирмай амалга ошириш жоиздир.

Энг аввало, шуни эътироф этиш керакки, қонун ўз вақтида умумхалқ муҳокамасидан ўтган ва кенг жамоатчиликнинг фаол иштирокида қабул этилган эди. Шунинг учун ҳам янги таҳрирда моддаларнинг жойлашуви ва уларнинг умумий мазмунини тубдан ўзгартирмаслик керак.

Қонуннинг амалдаги ўзбек ва рус матнлари бир-биридан фарқ қилгани сабабли бу камчиликни биринчи навбатда бартараф этиш шарт, чунки иккала матн ҳам бизда расмий ҳисобланади. Қонуннинг преамбула, яъни бошланиш қисмидаги иккинчи гап мафкуралаштирилган бўлиб, унда «социализмни, миллатлараро муносабатларни такомиллаштириш, халқларнинг миллий ва байналмилал ўзлигининг ўсиши миллий тилларни ҳар томонлама ривожлантиришни тақозо этади», — дейилган. Фикримизча, бу гапни қонун матнидан чиқариш лозим. Преамбуланинг 4-абзаци фуқароларнинг тенглигини қайд этади. Фуқароларнинг тенглиги Конституциямизда аниқ-равшан, атрофлича баён этилади ва бу ҳолатни қайта-қайта кўрсатишга ҳожат йўқдир.

Республикамиз ўзининг миллий армиясига эга бўлмоқда, Ўзбекистон ҳудудидаги ҳарбий қисмларда давлат тили, албатта, қўлланиши керак, шунинг учун преамбуладаги қонуннинг ҳарбий қисмларда қўлланмаслик қоидасини ўзгартириш керак.

Қонунда кўплаб учрайдиган «СССР халқлари тиллари», «СССР», «иттифоқдош республикалар», «қардош республикалар» тушунчаларини олиб ташлаш, лозим жойларда «бошқа халқлар тиллари», «хорижий давлатлар», «чет давлатлар» тушунчалари билан алмаштириш ўринлидир. Қонунда рус тилига берилган миллатлараро муомала тили мақомини ўзгартириш лозим. Фақат битта тилга миллатлараро муомала тили статусини бериш фуқароларнинг тил танлаш ҳуқуқини чеклайди. Мантиқан қараганда, миллатлараро муомала тили томонлар учун мақбул бўлган, уларнинг ўзаро муомаласини таъминлайдиган ҳар қандай тил бўлиши мумкин. Табиийки, республикамизда бундай тил аҳолининг аксарияти учун тушунарли бўлган ўзбек тилидир. Шунингдек, ўзбек тилини туркий тилларда сўзлашувчи — татар, бошқирд, уйғур, қозоқ, қирғиз, озарбайжон, туркман, гагауз, турк каби ўнлаб халқлар мулоқотида бемалол тушуниш ва қўллаш мумкин.

Шу ўринда бир мулоҳазани айтиб ўтмоқчимиз. Маълумки, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг расмий ва иш тилларига инглиз, француз, хитой тиллари билан бир қаторда рус, испан, араб тиллари ҳам киради. Бу ҳол шу тилларда сўзлашувчи аҳолининг кўплиги, уларнинг кенг тарқалганлиги билан изоҳланади. Шу маънода қараганда, туркий тил асосида сўзлашувчи халқларнинг сони бугун 100 миллиондан ошади ва улар ер куррасида кенг тарқалган бўлиб, собиқ СССРнинг 10 дан ошиқ республикаларида, Туркияда асосий тил ҳисобланади. Афғонистон, Саудия Арабистони, Хитойда ҳам туркий халқлар кенг тарқалган бўлиб, **бу тил бемалол Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг расмий ва иш тили бўлишига тўла ҳақли.** Шундай тил сифатида ўртатурк тили ҳам танланиши мумкин. Бу эса ўз навбатида шу халқларнинг ахборот алмашуви, маданий, иқтисодий, илмий-техникавий ривожлануви учун катта истиқбол очиб берар эди.

Қонуннинг 4-моддаси республикамизда ишловчи давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг раҳбарларига тааллуқли бўлса, русча матнда фақат раҳбарларгина эмас, балки ходимларга ҳам тааллуқли эканлиги ёзилган. Ўйлаймизки, ўзбекчада тушириб қолдирилган «ходимлар» сўзини тиклаш зарур. Шу моддадаги «етарли даражада» жумлаларини «мансаб қўлланмалари талаби даражасида» сўзлари билан алмаштириш мақсадга мувофиқдир.

Қонуннинг 5-моддаси ўта муҳим бир жиҳатни — республикамизда давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари фаолиятида иш юритиш масаласини назарда тутмаган. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, давлат ҳокимияти ва бошқарув идораларида қонунда санаб ўтилган съезд, пленум, қурултой, сессия, конференция, мажлис ва кенгашларгина давлат тилида олиб борилиб, кундалик иш фаолиятини юритишда бошқа тилдан фойдаланса бўлар экан, деган тушунча пайдо бўлади. Бу нуқсонни қонуннинг янги таҳририда, албатта, бартараф этиш керак.

Қонуннинг 10-моддасида судлов ишларини олиб боришдаги тил масалалари ёритилган. Афсуски, қонунда фақат судлов ишларигина кўзда тутилган, шу моддада фақат судловгина эмас, балки дастлабки терговс жараёнидаёқ гумондор ва айбланувчиларга тўғридан-тўғри ёки таржимон орқали ўзбек тилида терговни олиб боришни таъминлаш кўзда тутилмоғи керак. Амалиётда шундай ҳоллар кўп бўладики, рус забонли терговчилар терговни ўзлари учун мақбул тилда олиб боришни афзал кўрадилар ва натижада процессуал талаб бузилади, айбланувчи ўз фикрини аниқроқ баён қилишдан маҳрум бўлади. Албатта, терговни таржимон билан таъминлаш Ўз ЖПКнинг 120-моддасида кўрсатилган бўлса-да, шундай аҳамиятга молик талаб бузилганлик, масалан, суд ҳукмини бекор бўлишига олиб келмайди. Собиқ СССРнинг тиллар тўғрисидаги қонунида тил ҳақидаги қоидаларни бузганлик суд ҳукмини бекор бўлишига асос бўлиши мумкинлиги белгиланган эди. Бундай ҳолатни бизнинг қонунимизга киритсак терговни ҳар томонлама объектив олиб борилишига имкон яратилган бўлур эди.

Қонуннинг шу моддасидаги 2-банди ҳакамлик судларида иш юритишга бағишланган. Шу банддан «зарурат бўлганда миллатлараро тил қўлланилади» деган тушунчани чиқариб ташлаш мақсадга мувофиқдир. Чунки бу ҳолат қонуннинг ўзида зиддият борлигини кўрсатади. Маълумки, ҳакамлик суди — суд ҳокимияти таркибига киради ва давлат ҳокимиятининг шохобчасини ташкил этади. Қонунда эса барча давлат ҳокимияти органлари давлат тилида иш олиб боришлари лозимлиги қатъий кўрсатилган. Давлат ҳокимиятининг бир бўғини ҳисобланган ҳакамлик судида ишлар айнан давлат тилида олиб борилиши шарт. Чунончи, шу банднинг русча расмий таржимаси ўзбекчасидан тамомила фарқ қилади. Ўзбекча «зарурат бўлганда» жумласи русчада «при необходимости» бўлиши керак, рус тилидаги матнда эса «при согласии сторон» дейилган. «При согласии сторон» деган жумла зарурат бўлганда эмас, балки «томонлар келишувига кўра» деб тушунилади. Кўриб турибсизки, таржимадаги бундай нохолислик қонунга амал қилинишига путур етказгани тайин.

Қонуннинг 7-моддасидаги 2- ва 3-қисмлар, 9-моддадаги 2-қисм, 14-, 15-моддаларнинг 2-қисмлари, 20-модданинг 3-қисми, 22-модданинг 4-қисми Иттифоқ тугатилиши билан ўз аҳамиятини йўқотди ва уларни қонундан чиқариш зарур.

Албатта, ижтимоий ҳаётда рўй бераётган ўзгаришлар ўз салоҳияти, шиддати ва жўшқинлиги билан республикамизда бўлаётган инқилобий янгиланишдан далолат беради. Модомики шундай экан, қонунларимиз ҳам бугунги кун талабига тўла мос келиши ва жавоб бериши керак.

Ҳозирги кунда Олий Кенгашнинг тегишли қўмитаси Давлат тили тўғрисидаги қонуннинг янги таҳрири устида иш олиб боряпти, айтилган мулоҳаза ва таклифлар инобатга олинса, фойдадан холи бўлмас эди, деб умид қиламиз.

Лола КАРИМОВА,

ҳуқуқшунослик фанлари номзоди, ЎзФА Фалсафа ва ҳуқуқ институтининг илмий ходими.

Она САЙРАМИЗ омон бўлса бас

«РУБЛЬ»НИНГ ҚАДРИ

● **Россия Бош вазири муовини Е. Гайдар шу йил куз ойларига бориб, «рубль»нинг эркин муомаладаги пулга айланиши ҳамда унинг АҚШ долларига нисбати 1:80 бўлишини айтган эди.**

Бироқ «рубль» кундан-кунга қадрсизланиб бормоқда. Россия Давлат банки маълумотларига қараганда, 1 АҚШ доллари шу йил 28 август куни 205 сўмга сотилган. Иқтисодчилар йил охирида «рубль»нинг қадри 1:300 нисбатгача тушиб кетишини айтишмоқда.

ЯГОНА ЙЎЛ ҲАМ ХАВФЛИ

● **Россия Федерацияси Олий Кенгаши таркибида Абхазиядаги қонли тўқнашувлар давом этаётган жойларга бориб келган Геннадий Саенконинг «Правда» рўзномаси мухбири билан қилган суҳбатидан маълум бўлишича, у ерда собиқ Кавказорти ҳарбий округи ўрнида ташкил этилган Россия қўшинлар гуруҳи 50 та танк, 100 та вертолёт, зирҳли техника ва бошқа қуролларини Грузия Давлат Кенгаши армияси ихтиёрига берган.**

Абхазиядаги қочоқлар муаммоси кундан-кунга чигаллашиб бормоқда. Энди уларни денгиз орқали ҳам уруш бўлаётган жойлардан олиб чиқиб кетиш мушкул бўлиб қолди. Яқинда Батумидан Сочига кетаётган кемани «МИ-24» вертолёти ўққа тутди. Оқибатда бир киши ҳалок бўлган, 11 киши яраланган.

ЧЕГАРАЧИЛАР ҚОЛАДИ

● **Ашгабатда Туркманистон ва Россия ўртасида жумҳуриятнинг Эрон ва Афғонистон билан чегараларини қўриқлаш тўғрисида шартнома имзоланди.**

Шартномага кўра, Россия Федерацияси чегара қўшинларининг ҳарбий хизматчилари Қорақум ҳудудида қоладиган бўлишди. Бу иккала давлат манфаатларига мос келади, деб хабар беради «Правда» рўзномаси.

КАТТА ЙЎЛЛАРДАГИ ҚАРОҚЧИЛАР

● **Немис Транспорт суғурта компаниялари бирлашмасининг хабар беришича, ўтган йили Германия йўлларида 103 та автомобиль юки билан бирга «йўқолган».**

Ўғирланган моллар асосан, сигаретлар, озиқ-овқат, тўқимачилик маҳсулотлари, видеотехникалар, рангли маъданлар ва темирбетон буюмларидир.

МАФИЯЛАР БЕРЛИНГА ТАҲДИД СОЛМОҚДА

● **Уюшган жиноятчилик Германиянинг энг катта шаҳрини жуда ташвишга солмоқда. Полиция воқеаларнинг бундай ривожланишини жиловлашга ожизлик қилиб қолди.**

Энг ёмони шундаки, уюшган жиноятчилик борган сайин жамият ҳаётининг турли доираларига чуқурроқ кириб бормоқда. Мафия шаҳар ҳокимлиги, суд тизими ва ҳатто, полициянинг ўзида ҳам «илдиз отган».

ЎҒРИЛИКНИНГ ЭСКИ УСУЛИ

● **Германиядаги Хайльбронн шаҳри банкларидан бирига тушган уч ўғри, 500.000 марка пулни ўмариб кетди. Икки жиноятчи йўлакда мўмайгина пул билан бораётган инкассатор (пул ташувчи)ни чалиб йиқитишди.**

Сўнг унинг тўппончаси ва халтадаги пулни олиб, уларни машинада кутиб турган учинчи хабарчи билан бирга ғойиб бўлишди. Қочиш учун фойдаланилган машина ниҳоятда тез фурсатда топилди-ю, аммо жиноятчилар ҳамон қўлга тушгани йўқ.

Полициячининг хотираси панд бермаса, бундан беш йил муқаддам худди шундай ўғрилик шу банкнинг ўзида рўй берганди. Ўшанда ўғрилар «бор-йўғи» миллион маркани ўмариб кетишган.

ЯНА АБХАЗИЯ ҲАҚИДА

● **Узоқ ва сермашаққат музокаралардан сўнг Грузия — Абхазия можароси бўйича Москвада ўтган учрашув қатнашчилари, ниҳоят, якуний ҳужжатга имзо чекишди.**

Битимга кўра 5 сентябрь Москва вақти билан соат 12.00 да ҳарбий қўшилмалар ўт очишни тўхтатадилар. Россия Президенти Б. Ельцин «томонлар ўзларига олган мажбуриятларни бажарадилар» - деган умидни билдирди. «Агар келишувлар амалга ошмаса, бу можаронинг кўлами бешта Тоғли Қорабоғга татийдиган бўлади», — деди Б. Ельцин.

ХАВФСИЗЛИК ТАЪМИНЛАНМАСА, ПРЕЗИДЕНТГА САФАР МУДДАТИНИ КЕЧИКТИРИШ ТАВСИЯ ЭТИЛАДИ

● **Агар Б. Ельциннинг хавфсизлиги таъминланмаса, Россия Президентининг Японияга мўлжалланган сафари амалга ошмаслиги мумкин.**

Россия Президенти муҳофаза хизматининг таъкидлашича, Япония махсус маҳкамалари Б. Ельциннинг хавфсизлигига тўла кафолат беришмаяпти. «Боз устига, Япония томони мамлакат теграсида Б. Ельциннинг шахсий тансоқчиларига қурол олиб юришга рухсат ҳам бермаяпти. Россия Муҳофаза Бош бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари Борис Ратников журналистларга шуни маълум қиларкан, «агар муҳофаза хизматининг талаблари қондирилмаса, биз президентга сафар муддатини кечиктиришни тавсия этамиз», — деди.

ДАДИЛ ҚАДАМ

● **Қуролсизланиш бўйича халқаро анжуман қатнашчилари кимёвий қуролларни тақиқлаш тўғрисидаги шартномани БМТ т... дигига юборишга келишдилар.**

Шундай қилиб, кимёвий қуролларни ишлаб чиқариш, сақлаш ва қўллашни таъқиқлаш хусусидаги кўп йиллик музокаралар ниҳоясига етди. Агар бу ҳужжат Бош ассамблея томонидан қўллаб-қувватланса, у фақатгина кимёвий қуролларни қўллашни тақиқловчи 1925 йилдаги шартнома ўрнини эгаллайди.

«ТУЙДИРГАННИНГ ҚОРНИГА»

● **Италия самолёти фалокатга учраган ерда қўнмоқчи бўлган тўрт Америка вертолёти ўққа тутилди.**

Бу самолёт инсонийлик ёрдами олиб келаётиб, Сараеводан 30 километр нарида қулаб тушган эди. Вертолётлар шикастланмади, бироқ ерга қўнмасдан қайтиб кетишга мажбур бўлди. Вертолётларга қарата ким ўт очгани номаълум. Италия самолёти ва ундаги тўрт кишидан иборат экипажнинг фалокати сабаблари ҳалигача аниқлангани йўқ.

ИҚТИСОД ЯНГИЛИКЛАРИ

ТАҚЧИЛЛИККА БАРҲАМ БЕРИШ МУМКИН

«Электротерм» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бош корхонаси жамоаси рўзғорда ишлатиладиган электр буюмлар ва иситиш асбоблари тақчиллигини тугатишга ҳисса қўшишга аҳд қилди. Жамоа қисқа вақт ичида буюмларнинг ўн хилини ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Электр тармоқлари учун мойли трансформаторлар, пайвандлаш трансформаторлари, биноларни иситиш асбоблари шулар жумласидандир.

Бу ерда талабларни ўрганиш асосида янги буюмларни ишлаб чиқариш ўзлаштирилмоқда. Масалан, мева ва сабзавотни қайта ишлайдиган камералар кўплаб ишлаб чиқарила бошланди. «Намангангаз» бирлашмаси корхоналари газ горелкаларининг буюртмачилари бўлдилар. Духовкали икки камфорали электр плиталар ва ихчам электр сув қайнатгичларни реклама қилишга ҳожат ҳам бўлмади. Бундай буюмларга талаб ҳар қачонгидек катта.

РЕМОНТЧИЛАРНИНГ ЯНГИ КАСБИ

Хоразм савдо тармоқларига Урганч ремонт заводидан гулдонлар, тақсимчалар, кулдонлар кела бошлади, улар рангли шишадан ясалган. Бу ерда шишадан совға буюмлари тайёрлаб чиқарадиган цех ишга тушди.

Янги тармоқ жамоа барқарор ишлаётганининг, бу ерда тайёрланаётган маҳсулотлар хилини кўпайтиришга ҳаракат қилаётганининг натижасидир. Фойда ҳисобидан ишлаб чиқариш биноси қурилди ва ускуналар сотиб олинди. Уфалик мутахассислар эса совға буюмлари ишлаб чиқариш технологиясини ўзлаштиришда ёрдам бердилар.

Ҳозир тақчил буюмлар шиша синиқларидан ясалмоқда. Янги цех ҳар йили бир миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаради.

БАНК ФИЛИАЛЛАРИ

Самарқандда Ўзбекистон Республика Миллий банкининг филиали очилди. Эндиликда Самарқанд шаҳрида бевосита банк операцияларини амалга ошириш, хорижий ишбилармонлар билан фаол ҳамкорлик қилиш имконияти пайдо бўлди.

Самарқандга зўр қизиқиш билан қараётган хорижий ишбилармонлар эндиликда валюта ҳисоб варақаларини очишлари, амалдаги қийматга мувофиқ валюталарни алмаштиришлари мумкин.

Шуниси қизиқки, банк бу ерда 1917 йилгача ишлаб турган собиқ рус-осиё банкининг биносига жойлашди. Бино асосли равишда янгиланди. Ходимлар эса Туркия ва Швейцариядаги машҳур банкларда тажриба ўрганиб келдилар.

ТИЛИМИ ТИЛНИ ЁРАР

ЎТГАН ДАМ ОЛИШ КУНЛАРИ ТОШКЕНТНИНГ «ЗАРАФШОН» РЕСТОРАНИ РЎПАРАСИДАГИ БОҒДА ҚОВУН САЙЛИ АВЖИГА ЧИҚДИ.

Репортаж

БУ ГАЛГИ қовун навлари кўрик-танловида машҳур полизчилар қаторида ҳали танилишга улгурмаган ҳаваскорлар ҳам омадларини синаб кўришга жазм этдилар. Шаҳарликлар довруғи довон ошган аждодларининг хайрли ишларини муносиб давом эттираётган ёш деҳқонларнинг соҳибкорликларига тан беришди. Ахир тилими тилни ёрадиган ноёб қовун навлари кейинги пайтларда бозорларда кам учрайдиган бўлиб қолган эди-да. Ҳайриятки, улар йўқолиб кетмаган экан. Айрим фидойи миришкорлар оз бўлса-да, етиштиришаяпти. Бу ҳам ўзига хос муаммо бўлиб, алоҳида мушоҳада юритиш талаб этиладиган мавзу.

Ҳозир эса борига шукр қилиб, қовун сайлини давом эттирайлик. Бу сафар ҳам Сирдарё вилояти полизчилари турли қовун навлари билан боғни тўлдириб ташлашипти. Тартиб билан териб қўйилган машҳур Мирзачўл қовунлари атрофида харидорлар тирбанд. «Оқ олтин» туманидаги «Фарғона» давлат хўжалигининг Абдували Туронов бошлиқ бригада полизчилари улар хизматида.

— Бу йил ҳосил яхши бўлди, — дейди А. Туронов. — Танобидан ўртача 18 тоннадан қовун узиб олаяпмиз. Таъми хусусида биз гапирсак ноқулай бўлар, мана қовунхўрларнинг ўзлари бир нима дейишар...

Шу ерда катта қовунни сўйиб еяётган бир гуруҳ ёшлар суҳбатимизни тинглаб туришган шекилли, уларга юз буришимиз билан бирин-кетин бош бармоқларини кўрсатишди.

— Ўнта хўжалигимиз кўрикка ўз қовунларини тавсия этишди, — дея ҳикоя қилади Сирдарё вилоят мева, сабзавот, узум саноати бирлашмасининг бош ҳосилоти Бахтиёр Нурматов. — Бизнинг музофотда муваффақиятлар ҳам йўқ эмас, аммо қовун навини яхшилаш ва ҳосилдорлигини оширишга жиддий эътибор берилмаяпти. Шунинг учун ҳам ушбу кўрик-танловга ҳамкасбларимиз тажрибасини ўрганиш, машҳур полизчилар маслаҳатини олиш учун келганмиз.

Наманган вилояти Поп туманидаги Беруний номли, Хоразм вилояти Янгибозор туманидаги «Бўстон» давлат хўжаликлари, Тошкент вилояти Оҳангарон туманидаги «Бирлик» ижара жамоаси деҳқонлари қовун ва тарвузнинг ўндан зиёд навларини намойиш этдилар. Қашқадарё вилояти Нишон туманидаги «Пахтаобод» давлат хўжалигидан жумҳуриятга танилган уруғчи Ҳаким Усмонов, Фарғона вилояти Охунбобоев туманидан машҳур полизчи Муҳаммадали Алиғавҳаров қовунчиликда эришган ютуқларини қовун сайли иштирокчиларига кўз-кўз қилдилар.

— Ушбу кўрик-танлов ўз олдига қўйган вазифани бажарди дейиш мумкин, — деди полизчилар танлови ҳаками раиси, жумҳурият Қишлоқ хўжалик вазирлиги мева-сабзавотчилик бош бошқармаси бошлиғи Ҳамроқул Холиқов.— Айрим музофотларда юқори навли ва серҳосил қовунлар мавжудлиги маълум бўлди. Илғор полизчиларнинг тажрибалари умумлаштирилади ва кенг ёйилади. Қовун етиштиришни кўпайтириш имкониятлари кўп-у, афсуски, улар тўла ишга солинмайди. Холбуки, бизнинг жумҳуриятимиз энг қулай иқлим ва табиий шарт-шароитларга, ажойиб мутахассисларга эга. Полизчилик янада гуркираб ривожланмоғи керак, бу — навбатдаги муҳим вазифамиз.

Шак-шубҳа йўқки, бундай сайллар, кўрик-танловлар халқ севган қовун навлари тезроқ кўпайиб, дастурхонлардан узилмаслиги йўлидаги амалий тадбирдир.

А. ХОТАМОВ.

СУРАТЛАРДА: қовун сайлидан лавҳалар.

Сураткаш: А. ЗУФАРОВ.

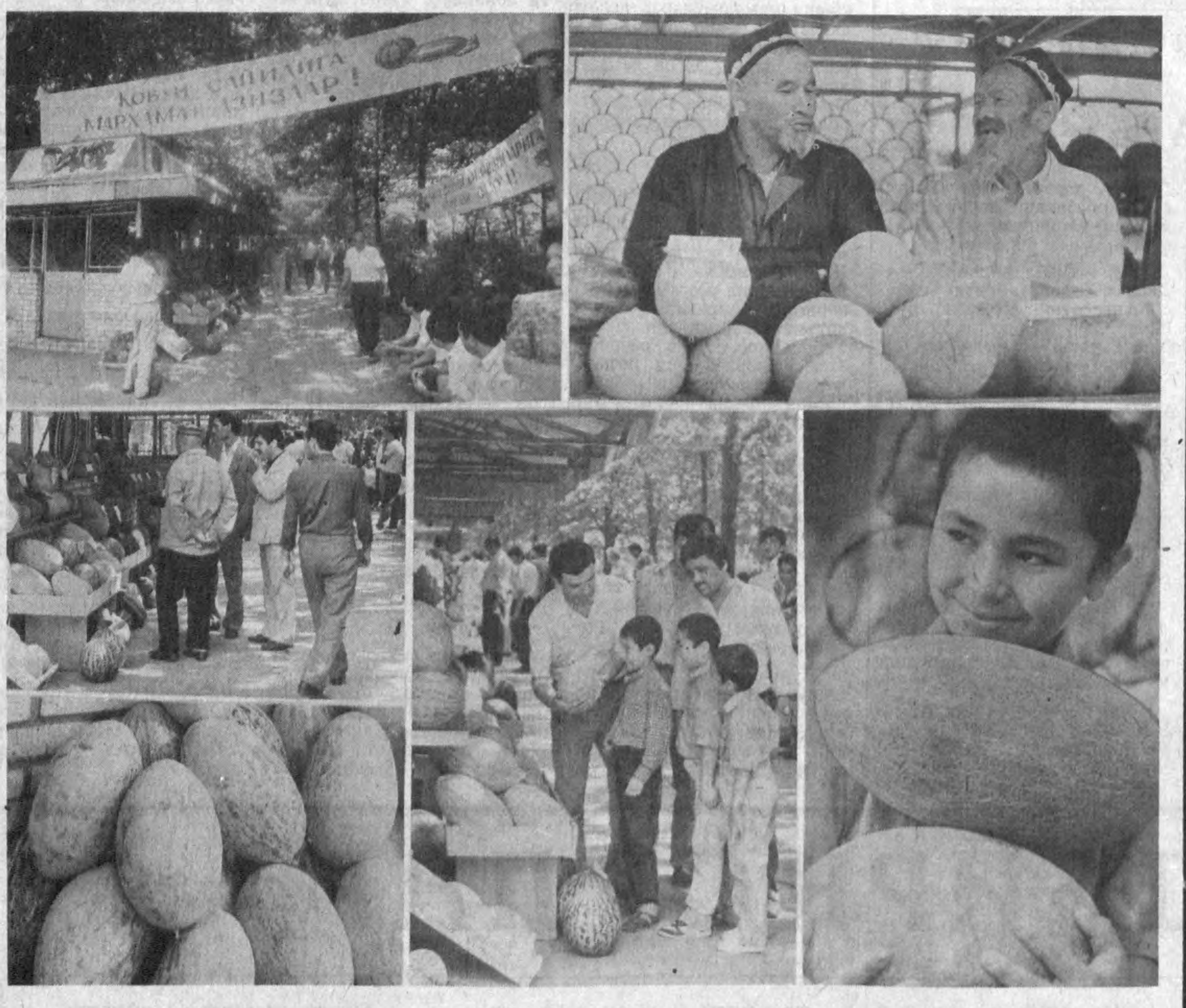

ПРЕЗИДЕНТНИНГ 1992 ЙИЛ 25 АВГУСТ ФАРМОНИ НАФАҚАХЎРЛАРГА ҚАНДАЙ НАФ БЕРАДИ?

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Маоши унчалик кўп бўлмаган ишчилар, хизматчилар, колхозчиларнинг нафақалари миқдорларига батафсил тўхталмоқчимиз. Шу пайтга қадар уларга, стажининг кўпозлигига қарамай, энг оз миқдордаги нафақа тайинланар эди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонига биноан бу адолатсизлик тугатилди. 1992 йил 1 сентябрдан бошлаб мазкур фуқаролар оладиган энг оз нафақанинг миқдори эркаклар 25 йилдан ва аёллар 20 йилдан ортиқ ишлаган ҳар бир тўлиқ йил учун маошнинг 1 фоизи миқдорида кўпайтирилади.

Ер ости ишларида, алоҳида зарарли ва алоҳида оғир меҳнат шароитидаги ишларда банд бўлган ишчилар ва инженер-техник ходимларга нафақа эркаклар 10 йилдан ва аёллар 7,5 йилдан ортиқ ишлаган ҳар йил учун маошнинг 1 фоизи миқдорида қўшимча равишда оширилади. Бироқ барча ҳолларда нафақани бундай кўпайтириш миқдори 20 фоиздан ошмаслиги керак.

Маошнинг бир фоизи 12 сўм 50 тийиндан камроқ бўлган ҳолларда иш стажи учун энг оз нафақа миқдори 12 сўм 50 тийин қилиб белгиланади, ҳужжатлари орасида маоши тўғрисидаги ҳужжатлар бўлмаган тақдирда ҳам стаж учун энг оз нафақа шунча миқдорга етказилади.

Боқувида меҳнатга лаёқатсиз оила аъзолари ёки 1 ва 2 гуруҳ ногиронлари бўлган, ишламайдиган нафақахўрларга нисбатан амалдаги қонунларнинг қоидалари ва меъёрлари, бинобарин, ижтимоий нафақаларининг миқдорлари, шунингдек, белгиланган устама миқдорлари ҳам ўзгармай қолаверади — уларни боққанлик учун, аввалгидек, энг оз миқдордаги меҳнат нафақасининг 100 ёки 50 фоизи миқдорида устама ҳисоблаб чиқарилади.

Республика Президентининг нафақаларни ошириш ҳақидаги қарори давлатнинг уруш ва меҳнат фахрийлари тўғрисидаги катта ғамхўрлигидан далолат беради, уларнинг турмуш даражасини оширишга кўмаклашади.

Ижтимоий таъминот идораларининг ходимлари илгари ҳеч қачон шундай миқёсдаги ишга дуч келмаган эдилар. 2,5 миллион киши олаётган нафақанинг истисносиз ҳаммаси қайтадан ҳисоблаб чиқилиши лозим.

Ишнинг мураккаблиги шундан иборатки, маош миқдори янгидан аниқланилиши ва шундан кейингина янги нафақанинг ҳажми белгиланиши, иш стажи ҳисоблаб чиқилиши ва талаб қилинган стаждан ортиқча ишнинг ҳар йили учун қайтадан ҳисоблаб чиқилган маошнинг 1 фоизи қўшилиши керак бўлади. Бироқ, ҳокимиятлар ижтимоий таъминот ходимларига олижаноб мадад беришлари, кўрилаётган чора-тадбирларнинг муҳимлигини бутун жамоатчилик англаб турганлиги қайта ҳисоблаб чиқиш ишлари имкони борича қисқа муддатларда ўтказилишига кўмаклашади. Ўзбекистон Республикаси ижтимоий таъминот вазири С. А. Хўжаеванинг ишонтириб айтишича, ҳар бир нафақахўр Ўзбекистон Президенти И. А. Каримовнинг 1992 йил 25 август фармони қоидалари асосида ўзига тегишли нафақани сўзсиз олади.

(ЎзА).

УНИНГ ШИОРИ— ИНСОННИ АРДОҚЛАШ

(Давоми. Боши 1-бетда).

— Холисанилло фикрингиз — бошқарув тизимимиз турғунлик йилларига қараганда ихчамлашдими ёки...

— Шунча йил яшаб, «сокращение»дан кейин бирон ташкилотнинг йўқ бўлиб, бирон бинонинг бўшаб қолганини кўрмадим. Фақат ходимларнинг жойи ва эшиги тепасидаги ёзуви ўзгаради, холос. Ҳозир ҳам шундай. Масалан, турли концернларни олайлик. Улар аслида хўжалик ҳисобида кун кечириши керак. У ерга хўжаликлар ихлос билан фойдали ташкилотлигини ҳис қилиб борсин. Аслидачи, бизни турли режалар билан уларга қарам қилиб қўйиляпти.

— Айримлар социализмнинг бошига бюрократия етди дейишса, айримлар кўзбўямачилик дейди. Баъзи бировлар эса бунга порахўрликни сабаб қилиб кўрсатишади. Бизнингча, уларнинг ҳаммасиям ўз ҳолича ҳақ. Биз қуришга шайланиб турганимиз янги тузумда бу иллатлар қай даражада яшаб қолади, қай ҳолда намоён бўлади, деб ўйлайсиз!

— Жамиятдаги иллатлар ҳам касалликдай гап. У шароит бор жойда аста-секин пайдо бўлади. Маълумки, касалликнинг тузалиши ҳам узоқ давом этадиган жараён. Биласизми, бу иллатларнинг пайдо бўлишига ўзимиз шароит яратдик. Уларни таг-томири билан йўқотиш учун ҳар доим имконият берилган. Бироқ, бунга ҳаракат қилмадик. Эртанги тақдирга келсак, токи умуминсоний меъёрлар асосида яшашга ўрганмас эканмиз, бу қусурларнинг йўқолиши даргумон.

— Ҳар бир раҳбарнинг кадр танлашда ўзига хос услуби бўлади. Хоразм вилоятининг ҳокими Маркс Жуманиёзов танланган ёки тавсия этишган кадрнинг кўчасига бориб, деразасининг пардасини кўздан кечирар, сўнг хулоса чиқарар экан. Айрим мамлакатларда лавозимга конкурс эълон қилишади. Сиз бу соҳада қандай мезонларга таянасиз!

— Дунёда одам танлашдан қийини йўқ. Қозоқлар бекорга айтишмайди, мол оласи ташида, одам оласи ичида, деб. Ростини айтсам, мен бирон кадрни тавсия қилишса ёки кўз остига олсам, билдирмайгина холис гапни айтадиган одамларнинг фикрини оламан. Қандай қилиб дерсиз? Масалан, гап орасида ўша кадр ҳақида эҳтиётлик билан озгина салбий фикр айтиб ўтаман. Кадр яхши бўлса, холис киши ҳам билдирмайгина ўша кадрнинг бир-икки яхши фазилатлари ҳақида эслаб ўтади. Номаъқул бўлса... Айтиб қўяй, бунда ниҳоятда эҳтиётлик билан иш тутаман. Чунки ўша кадрнинг ҳаётига лой чаплаб қўймаслигим керак.

Ҳозир ташаббускор, ишбилармон, ишлашга ишқивоз одамлар раҳбар бўлиши керак. Бундайлар илгари ишлай олишмаган — урилиб кетишарди. Партияга кўпроқ «хўб бўлади»чилар керак эди. Шундан фойдаланиб бемалол тўғри келган топшириқ берилаверарди. Оқибати нима бўлади, ўйлаб ўтирилмасди. Эҳ-ҳе, халқнинг қанчадан қанча пули ерга кўмилиб кетмади. Жавобгар йўқ эди. Ҳозир... ундай эмас.

— Яхши кадрлар ҳам олтиндай гап. Олтин эса кўпинча оёқ остида, тупроққа қоришиб ётади. Уни тупроқдан ажратиб, анча-мунча ғубори бўлса тозалаб, бу йўлдаги гап-сўз, маломат ва машаққатларга чидаб соф қўйма олтин бино қилиш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермайди.

— Илгари маорифга, хўжаликка ҳам бошчилик қилгансиз. Раҳбарликнинг деярли барча поғоналарини кўрдингиз. Ҳаётингизда бирон хатога йўл қўйиб ёки бир ишдан иккинчи ишга ўтиб олиб афсусланиб юрган пайтларингиз ҳам бўлганми!

— Бўлган. Маорифдан колхоз раислигига ўтказишди. Йўқ деёлмадим. Таомил шундай эди. Бироқ, бунга вилоят партия комитетининг биринчи котиби ўртоқ Мусахонов рози бўлди-ю, ундан кейинги раҳбарлар рўйхушлик билдиришмади. «Тамом, хўжалик расво бўлди. Ўқитувчи нима каромат кўрсатарди», деб ўйлашди. Улар мени кўрса сўрашишниям эп кўришмасди. Ўшанда шундай афсусландимки.. Ўчимни фақат ишдан олдим. Улар билан тафаккур ва тасаввур жангига киришдим. Худодан астойдил тилаб, кўп яхши ишларни бошлаб юбордим. Шукрки, ниятларимнинг аксарияти амалга ошиб берди-ю...

Хато масаласида, беайб фақат парвардигор, дейдилар... Шиорим— инсонни хўрламаслик...

— Турғунлик йилларидаги раҳбар билан ҳозирги раҳбарнинг, аниқроқ айтсам, ўша пайтдаги биринчи котиб билан ҳозирги ҳокимнинг фарқи нимада!

— Фарқи ишга, топшириққа муносабатида. Биринчи котиблар юқоридан кўрсатма бўлса бас, тегишли одамларни ярим кечадаям уйқусидан уйғотиб опкелтирар эди. Кўрсатма тўғрими, самара берадими-йўқми, ўйлаб ўтирмас эди. Пишмаган жўхорини, сув югурмаган олмани, қизармаган помидорни, хом-хатала картошкани топширтирарди. Ишқилиб план бўлса, курсисида омон ўтирса бас. Халқнинг, оддий меҳнаткашнинг турмуши, манфаати бекор. Ҳозирчи, иқтисодий тафаккурдан оғган ҳоким ўзини ҳам, хўжаликни ҳам хароб қилади.

— Иш столингизда Каломиллонинг беш-олти хил нашри тахланиб турибди. Уларнинг тўрттаси, адашмасам, чет элда чоп қилинган. Буни қандай тушунса бўлади! Собиқ биринчи котибнинг тавба-тазаррусими ёки ишларингизда мададкор бўлишга ишонч, умидворликми!...

— Ҳар бир қутлуғ уйда Қуръони Каримнинг тургани маъқул. Мен Қуръондан кўп фойдаланаман. Шулардан бирини сизга айтмасам бўлмайди энди. Шу атрофда ёши олтмишлардан ошган бир чойхоначи киши бор. Ичиб олиб, ёш-қари демай, ҳақорат қиладиган одат чиқарди. Ҳайдаб юборайлик десак, жўжабирдай жон. Тартибга чақиришдан бошқа чора йўқ дейишди, оқсоқоллар. Бироқ гап уқадиган, айбини тан оладиган сиёқи йўқ. Шунда Қуръон китобини олдириб келиб қўлига тутқаздим-да, ана энди гапир, дедим. Бирдан тиззалари қалтирай бошладику! Охири, тавба-тазарру қилди. Шу-шу инсоф бериб, ичкиликни оғзига олмай қўйди. Ҳозирги замоннинг ҳар бир кишиси, айниқса раҳбар ходимлар барча динлар, партиялар таълимотидан хабардор бўлиши шарт.

— Биринчи касбингиз ўқитувчиликнинг хумори тутмайдими! Борди-ю ҳаётни бошқатдан бошлаш керак бўлиб қолса, қайси вазифани танлаган бўлардингиз! Маорифними! Хўжалик раҳбарлигиними! Ҳокимиятними!

— Асли орзуим муҳандис бўлиш эди. Афсуски, ёш ўтди. Қайтадан бошлаб бўлмайди...

— Яшаб турган маҳаллангизнинг барча тўй ва маъракаларида қатнашасизми!

— Тан оламан, тўйларга кўпинча боролмайман. Қандай қилай, хизматчиликда шундай хатолар ҳам бўлади. Ўлимлардан иложи борича қолмасликка ҳаракат қиламан. Марҳумни сўнгги йўлга кузатиш ҳар бир инсон учун қиёмат қарз.

— Оилангиз, фарзандларингиз, уларнинг ижтимоий ҳаётдаги мавқеи ҳақидаям икки оғиз айтиб ўтсангиз.

— Келинойингиз филолог, мактабдаям, олий ўқув юртидаям бирга ўқиганмиз. Ҳозир пенсияда. Икки қиз, бир ўғлимиз бор. Қизларимизнинг иккoвиям ўқитувчи. Ўғлим Ички ишларда хизмат қилади. Етти набирам бор. Худо хоҳласа, саккизинчисиниям кутаяпмиз.

— Мароқли ва мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур.

Суҳбатдош:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ.

МИЛЛИОНЛАРНИНГ ЗАМИНИ— ОМИЛКОРЛИК

ОКТЯБРЬ тўнтаришидан сўнг йўқсиллар доҳийси В. И. Ленин ер ҳақидаги декретга имзо чекканди. Унда таъкидланишича, ер деҳқонларга берилиши керак эди. Шундай бўлдими? Ҳа. Фақат оғизда ва қоғозда. 74 йил давомида деҳқон ўзи ўстирган экинидан тўла манфаатдор бўлолмади. Ҳамиша алданиб келди.

Ўтган йили Тошкент райони ҳокимияти мутахассислар билан бамаслаҳат ана шу оғизда бору амалда йўқ меҳнат принципларига ўзгартириш киритишди. Экин ерларини деҳқонларга бўлиб беришди. Буни қарангки, ернинг хўжайини бўлган деҳқоннинг меҳнатга муносабати ўзгарди-қолди. Моддий манфаатдорлик ошди-да, эрта экиб, эрта ҳосил чиқарса ҳам давлатга, ҳам ўзига фойда. Йил бошида эртаги экинларнинг бир қисмидан ҳамма ҳаражатлар копланди. Район ҳокимиятининг мақсади деҳқоннинг моддий манфаатдорлигини ошириш йўли билан аҳолини мўл, арзон, сара сабзавот-мева билан таъминлаш эди. Бунга эришилди. Бу йил бир гектар ерга экин эккан деҳқон 50—60 минг сўм даромад қилди. Ҳа, унинг чўнтагига пул тушди. Тирикчилиги яхшиланди. Илгари гектаридан 150 центнердан сабзавот етиштирилган бўлса, бу йилги тажриба самарасими, ёинки деҳқон «ўзинг учун ўл етим», қабилида тер тўкканиданми ҳосилдорлик 250—270 центнерга етадиган кўринади. Баъзи турлар бўйича бундан ҳам зиёда бўлади.

АҚШдай катта давлатда тўрт фоиз аҳоли қишлоқ хўжалиги, чорвачилик билан шуғулланади. Бутун мамлакатни боқади. Ортганини четга сотишади. Бизда ҳам қачонлардир меҳнатга муносабат шундай бўлиши керак. У Тошкент районидан бошланди. Умуман деҳқончиликда ерни ишлайдиганларга бериш, энг маъқул йўл кўринади. Бу борада район раҳбарлари ютқизишмади, аксинча тажриба орттиришди. Меҳнатни ташкил этишнинг бу усули бошқа районларда ҳам жорий этилса ёмон бўлмасди. Мана қаранг, деҳқон даромади ошса, ҳосилдорлик салкам икки баравар кўтарилса, аҳоли сара маҳсулот харид қилса, бунинг нимаси ёмон. Пировард натижа ҳам шу эди-да.

М. Фозилов номли колхоз узумчилигу чорвачиликка ихтисослашиб бораяпти. Яқинда бу ерга сутни қайта ишлайдиган корхона қурилди. Фермада 300 бош соғин сигир бор. Кунлик сут корхонани юргизишга етади. Давлат сутнинг литрига 4—5 сўмдан тўлайди. Хўжалик раҳбарлари, мутахассислари, хом ашё топширишдан кўра уни қайта ишлаб сотилса, 4—5 баравар фойда келтиришини англадилар. Сўнгра чоғроққина завод қурилди. Ҳозир бу ерда кунига 10 минг сўмлик қатиқ, қаймоқ, бринза ишлаб чиқарилаяпти. Хўжалик фақат чорвадан ойига 300 минг сўм даромад қилаяпти. Хўжалик раҳбарининг айтишига қараганда яқинда вино заводи ҳам ишга тушаркан. Ўтган йили 2 миллион сўмлик узум шарбати сотилган бўлса, бу йил завод шарофати билан олти миллион сўмга етказиш мўлжаллаunion наяпти. Асосан 200 гектар узумзор бор, 50 гектари эски боғ. 150 гектари янги. Ҳаммасидан 3 минг тонна ҳосил олиш режалаштирилган. Боғбонлар ҳосилнинг касалликдан омон қолгани мўлжалдагидан кўплигини айтишди. Хуллас, йил охирида узумчиликнинг ўзи колхозга 20 миллион сўм даромад келтирадиган бўлаяпти.

Қатор оралари шудгорланган, бегона ўт, ортиқча навдалар йўқ. Ҳаммаси меҳнатнинг зўридан. Ҳа, айтганча тўрт чақиримлик йўл ёқасидаги ишком 50 гектарлик боғ ҳосилини беради.

Ғ. Абдуллаев номли колхоз ҳудудида ишга туширилган мева-сабзавотни консервалайдиган корхона дастлаб 4,4 миллион шартли банка маҳсулот тайёрлаган бўлса, ҳозир унинг қуввати 7 миллионга чиқди. Бунга йилига шаҳар, район савдо тармоқларига жўнатилаётган икки миллион шиша минерал сув кирмайди. Корхона ўтган йили колхозга 22 милион сўм даромад келтирди. Ҳозир ярим йилда 26 хил маҳсулот — олма, олхўри, патисон, булғор қалампири, саримсоқ, бодринг, узум, қуритилган карам, сабзидан 21 миллион сўмлик сотилди. Маҳсулот Россия вилоятларида жуда харидоргир. Красноярск, Находка, Екатеринбург, Курган шаҳарлари билан мол айрибошлаш йўлга қўйилди. Владимир вилояти корхоналаридан қуритилган мева эвазига шиша идишлар олинаяпти. Хўжалик ўз кучи билан илонхона қурди. Чўл ва тоғлардан 200 та Эфа, Гурза илонлари келтирилди. Икки йилдан бери боқиляпти. Анча кўпайиб қолди. Бир грамм илон заҳри 5 минг доллар тураркан. Икки йил бурун ҳайвонот боғларидан, Тожикистон адирларидан икки мингта тошбақа харид қилинди. Кимдир Ғарбий Европа мамлакатларида ундан хушхўр таом тайёрланиши, косасидан эса қимматбаҳо ёдгорлик буюмлари ясалишини айтганидан сўнг бу ишга қўл урилди. Тошбақа серпушт экан. Йилига тўрт марта тухум қўяди. Ҳозир уларнинг сони саккиз мингдан ошди. Камҳарж. Мева - сабзавотни консервалаш корхонаси чиқитлари билан озиқланади. Яқинда хўжалик маъмурлари Франция, Польша давлатлари билан шартнома тузишди. Донаси 300 сўмданга келишилди. Республика «Зооинторг» савдо ташкилоти ёрдамида тошбақа тирик вазнда хорижий шерикларга етказиб берилади.

«Ўзбекистон 50 йиллиги» колхозида ишчи кучи бисёр. Шу боис хўжалик раҳбарлари сопол буюмлар корхонасини тезроқ қуриб битказишу даромаднинг бир қисмини ободончиликка сарфлашни мақсад қилдилар. Корхонада асосан тарихий обидаларни таъмирлашда кенг қўлланиладиган рангли тошлар тайёрланади. Завод мутахассислари маҳсулот «юз йилга чидайди» дея кафолат беришаяпти. Ана шу корхона ишлаб чиқарган рангли кошинлар Тошкентдаги «Бароқхон» мадрасаси ҳуснига-ҳусн қўшди. Афсуски, республикамиздаги меъморчилик обидаларини таъмирлашда бош-қош бўладиган баъзи бир илмий тадқиқот институтлари хўжалик корхонаси йўлига тўсиқ қўйишга ҳаракат қилишяпти. Самарқанддан келган усталар корхона ишчилари меҳнатига тасаннолар айтишганди. Улар бундан кейин фақат ана шу кошинлардан харид қилиб ишлатишмоқчи эди. Афсуски, баъзи бир мутасадди ташкилотлар тадбиркорликни айб ҳисоблашаяпти.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАДБИРКОРЛАР

Оилавий пудрат ҳақида гап кетса, Тошкент районидаги Ғ. Абдуллаев номли жамоа хўжалиги алоҳида тилга олинади. Мирза Носировлар оиласи ана шу усулда меҳнат қилиб катта ютуқларни қўлга киритаяпти. Улар бу йил ҳам бир гектар ерда деҳқончилик қилиб мўл ҳосил етиштиришди.

СУРАТДА: Мирза Носировлар оиласи.

Ғуломмаҳмуд Абдуллаев номли жамоа хўжалигида гулчилик ҳам намунали йўлга қўйилган. Жамоа аъзолари ҳар йили бир гектар ердаги иссиқхонада турли гуллар етиштириб, кишилар қалбига қишин-ёзин қувонч бахш этаяптилар.

СУРАТДА: уста гулчилар Қ. Асқаров ва С. Нуримовалар.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

ГОРБАЧЕВНИ АЛДАГАН РАИС

БИЗ Келесга келган куни Чимкент вилояти шимолий районлари ҳокимларининг ўринбосарлари, хўжалик раҳбарлари тажриба алмашиш учун Тошкент районига ташриф буюришган экан. Меҳмонлар билан бирга М. Фозилов номли жамоа хўжалигига бордик. Боғ, иссиқхона, оромгоҳни айланиб чиққанимиздан сўнг хўжалик бошқаруви раиси Сиддиқ Муҳаммаджонов чойга таклиф қилди.

Меҳмонлардан — «Манкент» хўжалиги раиси Маҳкам Эгамбердиев сўраб қолди:

— Сиддиқ ака, колхознинг қанча иссиқхонаси бор, ҳозирги қимматчилик шароитида чиққан ҳосил ҳаражатларни қоплаяптими?

— 9 таноб, — деди Сиддиқ ака бамайлихотирлик билан. — Асосан бодринг, помидор экамиз. Биринчи даврда 10 миллион, қайта экиндан 5 миллион сўм даромад келаяпти.

— Пудрат асосида ишлаяпсизларми, — деди Сайрам район ҳокими муовини Анатолий Кенжаев. Раис кулди. Сўнг деди.

— Айтсам ишонмайсизлар. Пудратга ўтганимизга 25 йилдан ошди.

— Йўғ-е, — дея ажабланди А. Кенжаев. — 6—7 йил нари-берисида пудрат пайдо бўлди-ку.

— Меҳнатни ташкил қилишнинг бу усулини қўллаганимизда унинг оти йўқ эди. Ўша пайтда иссиқхона чамамда икки-уч гектарга етар-етмасдиёв. Ишчиларнинг ҳаммаси ўзлари билан чойгум олиб келишарди. Биз ҳам тушликда чой қайнатиб ичишади-да, деб ўйлардик. Кейин билсак, ўша идишларга бодринг, помидор тўлдириб кетишаркан. Ўша йиллари ҳосилдорлик ҳар метр квадратдан 10—12 килограммдан ошмасди. Сирдан воқиф бўлганимиздан сўнг тушлик қиладиган жойга самовар қўйдик. Иссиқхонани ишчиларга бўлиб бердик. Ҳар метридан 20 килодан топширсанг маошинг бунча, нормадан кўп етиштирсанг ортиқча ҳосилнинг 60 фоизи пулини ҳам мукофот тариқасида берамиз. Мабодо ҳосилинг нормага етмаса, ойлигинг ҳам меҳнатингга яраша бўлади, ҳафа бўлиш йўқ, дедик. Манфаатдорлик ошди. Ташмачилик ўз-ўзидан барҳам топди. Ўша йили ҳар метр ердан 18, кейинги йили 22 килограммдан ҳосил кўтарилди. Кейинчалик йилдан йилга ошиб бораверди.

Эсингизда бўлса, бундан уч йил бурун собиқ СССРнинг собиқ Президенти Михаил Горбачев Ўзбекистонга ташриф буюрганди. Ўша сафар чоғида у хўжалигимизга келди. Теплицани кўрди. Одатда ҳамма жойда теплицаларда узунчоқ тарраксифат бодринг экишади. У доим ўшанақасини кўрган-да. Биз ўзимизнинг «Марғилон — 740» далада ўстирадиган навини экамиз. Кўриб ҳайрон қолди.

— Пудрат асосида ишлаяпсизларми? — сўраб қолди.

— Ҳа, — дедим.

— Қачондан буён?

— Икки-уч йил бурун катта йиғинда пудратга ўтиб ишлаш вақти келди дегандингиз. Ўшандан буён, — дедим.

Давра атрофида ўтирганлар кулиб юборишди. Уни кўнглига бирор гап келмасин дедим-да ўша пайтда. Пудратни қўллашга ҳаёт, шароит мажбур қилган бизни. Шундай қилмаганимизда мана бу қурилишлару хўжалик аъзоларининг уй-жойларини тиклашнинг ўзи бўлмасди.

Сиддиқ ака билан хайрлашарканмиз, у кишига «Горбачевни алдаган раис» сарлавҳали мақола ёзаман дедим. Раис илжайиб қўя қолди.

И. ДИЛМУРОДОВ.

ТОШКЕНТДА АФРИКА ДАРАХТИ

ҒУЛОММАҲМУД Абдуллаев номли жамоа хўжалиги иссиқхонасига кирмаганмисиз? Афсус. Йўлингиз тушса бир киринг. Ўзингизни гўё Африкада юргандек ҳис қиласиз. Ҳайрон бўлманг, ана шу иссиқхонада Африка мамлакатларида ўсадиган папаи дарахтидан бу йил ҳосил олинаяпти. Ҳозир район ҳокими бўлиб ишлаётган Р. Акбаров илгари шу колхоз раиси эди. У хорижга борганида ана шу дарахтни кўриб, унга қизиқиб қолади. Ҳарна бўлсаям ишбилармон ишбилармон-да. Уруғини олиб келди. Кўпайтиришди. Ҳозир 0,8 гектарда 100 тупга яқин дарахт ўсаяпти. Папаи ҳар бири хандалакдек келадиган шода-шода мева тугиб ётибди. Колхоз раиси Бахтиёр Ҳусанов папаи сердаромад дарахт эканлигини таъкидлади. Янги экилгани саккиз ойда ҳосилга кираркан. Уч шохлиси 120 тагача тугаркан. Етилган мева баданини пичоқ билан тилганда ундан сутсимон суюқлик чиқади. У тезда парафин сингари қотади. Доришунослик корхоналари ана шу қотишмани қайта ишлаб ун ҳолига келтириб турли хил касалликларни даволашда қўлланадиган дори тайёрлайди. Айниқса хавфли ўсма касалликларида ишлатиладиган дорилар папаи маҳсули экан. Ҳозирги кунда бир килограмм папаи уни биржаларда 120 минг сўмга чиқибди.

Бу йил колхоз 35 та дарахтдан 12 килограмм ҳосил йиғиштириб сотди. Республикамиз тиббиётида папаи унига эҳтиёж катта. Йилига 600 минг долларли худди шундай хом ашё хориждан келтирилади. Хом ашё тақчиллиги туфайли дори корхоналари тўла қувват билан ишламай қўйди. Натижада илгари дорихоналарда узоқ туриб қолган баъзи дорилар энди анқонинг уруғи бўлиб қолди. Район ҳокимияти ва колхоз раҳбарлари мустақил Ўзбекистон халқига мурувват кўрсатишни ният қилдилар. Улар бу ноёб хом ашёнинг баҳоси бунча деб бозорлашмасдан доришунослик корхоналарига етказиб беришаётир. Халқни бу борадаги яна бир ташвишдан халос этишга бел боғлашди улар.

— Бизда қуриган баргидан фойдаланадиган корхоналар йўқдиров, — дедим мен.

— Жуда бор-да, — деди раис Б. Ҳусанов. — Харидорлар бисёр. Ўзлари килосига 100 сўмдан ташлаб кетишаяпти.

Шу кунларда идора орқасида 0,8 гектарлик яна иккита иссиқхона қад кўтарди. Колхоз ишбилармонлари учун ҳам папаи ўтказишмоқчи. Ҳозир уруғдан ундирилган 800 дона кўчат сараланди.

Т. ИСМАТУЛЛАЕВ.

ДЎСТЛИККА РАҲНА СОЛОЛМАЙДИ

Эркин УСМОНОВ: Чимкент вилояти ҳокимлиги инспектори

БАҲОРДА вилоятимиз ҳокими Тошкентга келганида шаҳарга туташ Тошкент райони хўжаликларига борган экан. Район ҳокими унга М. Фозилов номли жамоа хўжалиги узумзорларини, вино заводини, иссиқхонани, фермани, Ғ. Абдуллаев номли жамоа хўжалигида амалга оширилаётган ишларни кўрсатибди. Яхши таассурот олган экан. Бир куни йиғинда жўшиб гапириб берди. Район ҳокимлари хўжалик раҳбарларига қардошларнинг хўжаликлардаги ўша корхоналарни бориб кўринглар, иш ўрганинглар, ўзимизда тадбиқ қилинглар деди. Шундан сўнг менга Сайрам, Тулкибас, Тўлабий районлари вакилларини Тошкент районига олиб бориб келишимни айтишди. Нега дейсизми? Чунки мен бу жойларни яхши биламан. Ҳокимият аппаратига ишга ўтганимга қадар Сайрам райкомида ишлаганман. Ўшанда Қибрай (Орджоникидзе), Зангиота (Калинин) районлари билан мусобақадош эдик. Тез-тез борди-келди бўлиб турарди. Жуда кўп дўстларим бор бу районда. Ҳатто баъзилари билан қариндош бўлдик. Қуда-қудағайлар беҳисоб.

Ташрифдан мақсад иш ўрганишдан ташқари дини, тили, имон-эътиқоди бир иккала халқ ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлаш, савдо-сотиқни кучайтириш, ҳар иккала томонда чегарада ўрнатилган «таможня» тўсиқларини барҳам топтириш. Албатта, сўнггиси осон эмас. Ўзингиз ўйлаб кўринг: илгари иккала томонда ҳам номигагина чегара бўларди. Келес дарёсининг бу ёғи Ўзбекистон, нариги ёғи Қозоғистон эди. Йўл тўсиқлари ўрнатилгандан сўнг

Тошкентда гўшт нархи ошиб кетди. Илгари қассоблар Чимкент, Қоплонбек, Абай бозорларидан мол харид қилишарди-да. Ўзбекистон тўсиқ қўйганидан сўнг Қозоғистон ҳам шундай қилишга мажбур бўлди. Натижада одамлар Чимкент вилоятидан ем-хашак ололмайдиган бўлдилар. Оқибати нима бўлди денг. Сизларда мол боқиш қийинлашди. Бизда ҳам сизлардан борадиган баъзи кундалик эҳтиёж молларига тақчиллик кучайди. Олдиндан давом этиб келаётган табиий мувозанат сунъий равишда ўзгартирилди. Бундан икки томондаги оддий халқ жабр кўрмаяптимикин. Шу масалалар хусусида ҳам ўйлаб кўришимиз керак.

Бугун район хўжаликларини айландик. Юз бора эшитгандан бир марта кўрган афзал деганлар. Бу ерда қилинган улкан ишларни кўрдик. Оғаларимиз шундай корхоналар қуришга ёрдам беришмоқчи. Албатта, биз ҳам қараб турмаймиз. Ўрнига донми, молми, нимаики зарур бўлса берамиз. Қурмоқчи бўлган корхоналарни Сайрам, Туркистон районларига мўлжаллаяпмиз. Чунки бу ерларда 350 минг-дан зиёд ўзбеклар истиқомат қилишади.

Ҳа, бир сўз билан айтганда, борди-келди, олди-берди ҳеч бир халқ манфаатига зид эмас. Ундан одамлар ҳамиша фойда кўришган. Ота-боболар удумига амал қилсак ёмон бўлмас.

• Бугун шифохоналарда

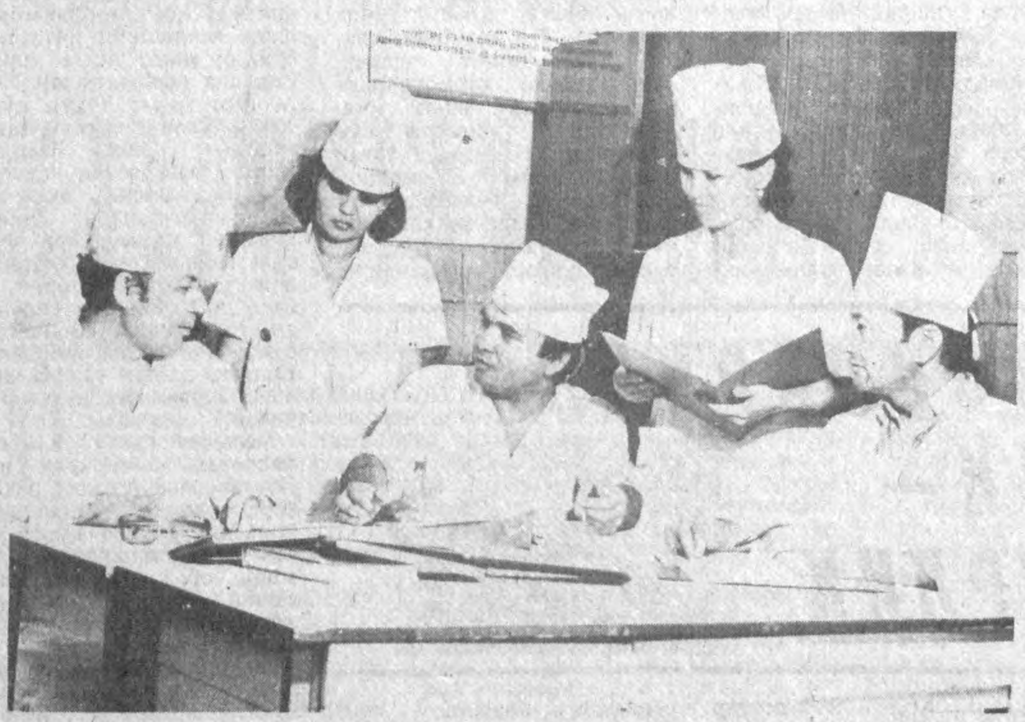

СУРАТЛАРДА: (чапдан) 1-урология бўлими мудири, тиббиёт фанлари номзоди Ҳамиджон Отамуродов, катта ҳамшира Гулнора Қувондиқова, тиббиёт фанлари номзоди, ассистент Абдуваҳоб Дадабоев, ҳамшира Зулфия Юсупова, 2-урология бўлими мудири, олий категорияли шифокор Ҳасан Толиповлар ўзаро маслаҳатда. Ҳамширалар Умида Кангилбоева, Салима Пўлатова ҳамда шифокор Зиёвуддин Ғуломов беморнинг жароҳатини кўздан кечиришмоқда.

Даврон АҲМАД олган сурат.

ТОШ БАЛОСИ ВА ДАВОСИ

БИР киши Яратганга йўқсил ҳаётидан нола қилаверибди. Ғойиб куч унинг олдига бир лаган тилла келтириб қўйибди-да, жонини ҳам оғритиб таҳликага солибди ва сўрабди: олтинни оласанми ё соғлиғингни қайтарайми? Банда ҳеч иккиланмай соғлиғини сўрабди, олтинга қайрилиб қарамабди...

Рост-да, бойлик соғ одамга керак. Демак, саломатлик ҳар қандай бойликдан ортиқ бойликдир, унга ҳеч нима тенг келолмайди. Ана шунақа дамда — фақат сиҳатинг кўзингга кўриниб турганда сен учун дунёда энг азиз ва қудратли инсон — шифокор. Деворга сапчийдиган ёки ерга думалатадиган тош касалликларига, буйракнинг шамоллашию, пешоб тўхтаб қолиши, жинсий заифлигу фарзандсизлик каби хасталикларни даволайдиган шифокорлар — урологлар. Пойтахтдаги Абу Али ибн Сино номли 1-шаҳар шифохонасида бу соҳа табибларининг энг тажрибалию билимдонлари йиғилган. Боиси, етмишинчи йиллардан бошлаб бу ерда машҳуру манзур уролог-профессор Одил Мухторов ишлаган. Афсуски, у киши саксонинчи йилларнинг охирида эрта — олтмиш ёшида ҳаётдан кўз юмдилар. Инфаркт. Муҳтарам устоз танлаган ва тарбиялаган шогирдлар ўша улуғ инсонга хос билимдонлик, ўзаро аҳиллик ва беморга мурувватлилик билан унинг ишини давом этказмоқдалар. О. Мухторовнинг шогирди Асилбек Асадович Ғайбуллаев малака ошириш институтининг бу шифохонадаги кафедрасида мудир лавозимида унинг ишини давом эттирмоқда. У яқинда докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

— Мақтанаяпти демангу, биздагидақа аҳил жамоани бошқа жойда топишингиз қийин, — дейди урология бўлими мудири Ҳасан Толипов. — Бундай аҳиллик ва бирдамликка домла асос солганлар, домла тарбиялаганлар. У киши, «Аҳиллик йўқ жойда малака бўлмайди, чунки ҳар ким билганини ҳамкасбидан қизғанади» деган ўгитни кўп такрорлар ва шеригига сменани топшираётган шифокор бугун қилган операциясида йўл қўйган хатосини постда қолаётган шеригига айтишни тайинлар эдилар...

Нега Мухторов ҳақида кўп тўхталяпман. Биз нимагаки эришган бўлсак — устознинг хизматлари, ўшаларни кўпроқ кўрсатинг, дея илтимос қилишди шогирдлар. Бугун улар — фан номзодлари, олий категорияли шифокорлар. Бўлимда 15 шифокор ишласа, орасида операция қилмайдигани йўқ. Операциялар эса ниҳоятда нозик ва мураккаб ҳамда... тез, касаллик хуруж қилган заҳоти операция қилиниши керак: пешоб тўхтаб қолган ёки сийдик йўлига тош тиқилган бемор узоқ кутиб туролмайди. Бўлимда бир йилда 4 — 4,5 минг нафар бемор ётади, уларнинг 2 мингга яқини операция қилинади. Кунига ўртача 3—4 та операция тўғри келади. Оғир ва даҳшатли оғриқли дарддан фориғ бўлган собиқ беморларнинг дил сўзлари битилган миннатдорчилик дафтарида беистисно ҳамма шифокорларнинг, ҳамма ҳамшираларнинг ва ҳатто энагаларнинг исм-шарифларини ўқиш мумкин. Фан номзодлари: Мэлис Рўзметов, Абдуваҳоб Дадабоев, Ҳамидулла Отамуродов, Хайрулла Қурбонов, Олий категорияли шифокорлар: Фазлиддин Низомов, Бархет Рудольф, Ҳасан Толипов. Ҳамширалар: Саида Абдусаматова, Раъно Содиқова, Умида Исломова, Инесса Дежкина, Гуля Қувондиқова...

Булар ҳар куни юзга яқин беморнинг жонига аро киришади, азобдан ва вужудга илашган тошлардан халос қиладилар. Тош, тош, тош. Инсон танасининг турли аъзоларида минг бир сабаблар оқибатида пайдо бўладиган тошларнинг рангию жисми ранг-баранг: тариқдайдан тухумдеккача! Улар жойидан қўзғалиб хуруж қилганда бу оғриқдан одам боласи баъзан ҳушини йўқотиш даражасига бораркан...

Рост, ҳозир тошни танада турган жойида майдалайдиган, бошқа урологик хасталикларни даволайдиган замонавий аппаратуралар мавжуд. Уларнинг кўпи 1-шифохона урология бўлимида ҳам бор.

— Простата бези — инсоннинг иккинчи юраги, — дейди Ҳасан ака. — Уни эҳтиёт қилиш керак. Кўп касалликлар, жинсий ожизлик ҳам шу безнинг шамоллашидан келиб чиқади. Буни газета учун алоҳида таъкидлашимнинг боиси бор: кейинги вақтда миллий қадриятлар, анъаналар тикланиши баробар мусулмон урфлари ҳам кенг ёйилмоқда. Улардан бири — таҳорат саломатлик учун фойдали. Бироқ, бу ишни билиб-билмай, шароит бор-йўқ жойда совуқ сувларда бажариш мусулмон халқида мана шу касалликни кўпайтирмоқда. Шундан эҳтиёт бўлиш жоиз.

— Ҳозир шифохонамизнинг урология бўлимига ҳатто чет эллардан ҳам беморлар даволаниш учун келишмоқда, — дейди фахр билан бош врач Мурод Қодиров. — У кишилар эса тўғри келган клиникага ётаверишмайди...

Ҳ. АЛИМОВ.

Кичик корхонанинг катта юмушлари

ХАЙРИЯ ҲАМ ҚИЛИШМОҚДА

Собитхон Муҳиддинов қаерда ишламасин, кўнгли ҳеч тўлмасди. Ўзи жон койитиб ишласада, бошқалар аравани баравар тортишмас эди-да. Шунинг учун, у 1988 йилда Ўзбекистон «Электротерм» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси қошида кичик корхона ташкил қилди. Бу ерда автомашина фильтрлари тайёрланади. Дастлаб 30 одам иш билан таъминланди. Корхона бўйига ва энига кенгайиб борди. Наманган шаҳрининг «Гўзал» турар-жой массивидан жой олиб, ўзининг филиалини тузди. Хом ашё шу ерга келтирилиб, тайёр маҳсулотга айлантириладиган бўлди. Чоғроқ цех эмасми, 10 киши ишлар эди. Шу депарада яшовчи 22 уй бекалари хом ашёдан фильтр йиғиб берадиган бўлди.

Собитхон корхонани кенгайтириш пайига тушди. Шу тобда консерва заводи ишчи-хизматчилари фарзандлари учун янги боғча қурилиб, жамоа бўшаган бинога кўчди. Уни таъмирлаб, мослаб кичик корхонага қўшди. Бу ерда ипак, ипакни қайта ишлаш ва атлас цехлари бунёд этилди. Абдурашид Котибов, Абдувоҳид Мўминов, Мўминжон Ҳалимовларнинг қўли-қўлига тегмайди.

Одамлар кичик корхона қошида ташкил этилган хизмат турларидан беҳад мамнун бўлишмоқда. Айниқса, «Моҳигул» савдо ва хизмат кўрсатиш марказини мижозлар тарк этишмайди. Бу ерда автомобилларга хизмат кўрсатишнинг мураккаб бўлмаган барча турлари бор. Шунингдек, автомобиль эҳтиёт қисмлари ҳамда саноат молларини сотиб олиш мумкин. Марказ ишини ривожлантириб турган Обидхон Мўйдинов ва бошқа ходимлар ишидан барча мамнун.

Кейинги икки йил ичида кичик корхона тез ривожланди. 300 минг сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилди. 600 минг сўмлик дастгоҳлар сотиб олинди. Бултур 1,5 миллион сўмлик иш амалга оширилди. Моддий ёрдам жамғармасига 60 минг сўм ўтказилди.

Эслатиб ўтамиз: Наманган вилоят Кенгаши Раёсатида икки йил бурун вилоят ижроия комитети ҳузурида моддий ёрдам жамғармаси ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинган эди. Жамғарма вилоятдаги кам таъминланган, ночор одамлар бошини баҳоли қудрат силаб келмоқда. Уларга амалий ёрдам ва кўмак бермоқда.

«Элемент» кичик корхонаси бу йил 2 миллион сўмлик иш бажаришни кўзлаяпти, шундан 100 минг сўмни жамғарма ихтиёрига ўтказмоқчи. Бунда кичик корхонанинг катта ташвишига шерик бўлган 120 ишчи-хизматчининг меҳнати мужассам.

Корхона муаммолардан ҳам ҳоли эмас. Буни унинг мутасаддиси Собитхон Муҳиддинов қуйидагича шарҳлайди:

— Бугун биз фақат автомашина фильтрлари билан бутун Ўзбекистонни таъминлай оламиз. Йилига 500 минг дона ишлаб чиқариш имкониятига эгамиз. Энди уни Ўрта Осиёдаги бошқа жумҳуриятларга ҳам чиқариш, кенг кўламда реализация қилиш керак. Аммо бизда ютуқларга қараганда тўсиқлар кўп. Хом ашёдан ёрдам берилмас экан, «мол»ни сотиш учун эркинлик бериш керак-да, ахир. Бизнинг асосий буюртмачимиз «Узспорттorg» бирлашмасидир. Аммо уларда бизга тўлаш керак бўлган 700 минг сўм қарз бор. Шу икки масала ҳал этилиши жоиз.

«Элемент» тадбиркорлари қишандаги тойга ўхшашади. Уларга ўз маҳсулотларини четда сотиш учун эмин-эркин йўл бериш керак. Бу ерда яна жумҳурият минтақалараро «Турон» биржасининг брокерлик ўрни бор. Брокерлик идораси бошлиғи Маҳмуджон Мирхонов ўз брокер ва агентлари орқали кичик корхонани зарур хом ашё билан узлуксиз таъминлаш устида бош қотирмоқда.

Мухбирлар шарҳи: Наманган вилоят ҳокимлиги қошидаги моддий ёрдам жамғармаси (масъул котиби Раҳматулла Расулов)нинг йўқсиллар кунини ёритиш борасидаги иши таҳсинга лойиқ. Жамғарма ҳузурида тузилган ўндан ортиқ кичик корхоналар (бош директори А. Охунов) шу жамғармани маблағ билан мунтазам таъминлаб турибди. Бу маблағлар вилоятдаги кам даромадли, ночор, ногирон ва боқувчисини йўқотган оилаларга сарфланади. Корхоналарда боқувчисини йўқотган оилаларнинг фарзандлари учун ишчи ўринлари ташкил этилди. Биз бугун ўндан ортиқ корхоналарнинг бири фаолияти ҳақида қисқача тўхталдик. Хайрия ишига қаратилган кичик корхоналар иши ривожланаверсин.

Раҳимжон ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СИЗ НИМА ДЕЙСИЗ!

МАКТАБ ФОРМАСИ БОРАСИДА ЯКДИЛЛИК КЕРАК

Сир эмаски, ҳозир баъзи мактабларда ўқувчилар ўзи истаган кийим-кечакларини, баъзилари эса эски, совет ўқувчиси формасини кийишмоқда. Ҳатто шундай мактаблар борки, уларда қизил галстуклар ҳам тақилмоқда.

Гапнинг қисқаси, мактаб жамоаси, аниқроғи раҳбарияти нимани истаса ўшанга бурканишаяпти.

Лекин бизнинг назаримизда, бу борада бир тўхтамга келмоқ бугунги кунда заруратга айланди.

Сиз нима дейсиз, муҳтарам муштарийлар.

Тошкент шаҳри, Жарариқ даҳаси, ота-оналари номидан
Суюнова ОЙГУЛ.

ТАРИХ ҲАҚИҚАТИ ТИКЛАНАДИ

МУСТАҚИЛЛИК шарофати билан маънавий меросимиз ва қадриятларимизга бошқача назар билан қарай бошладик. Бу, айниқса, узоқ ва яқин ўтмишимиздаги воқеаларга баҳо беришда яққол сезилаётир. Бир-икки йил аввал ҳам «босмачилик» ҳаракати деб аталган Туркистон ўлкаси халқларининг миллий-озодлик кураши бугунги талабаларга, мактаб ўқувчиларига қандай тушунтирилиши, қандай изоҳланиши лозим? Бунинг устига ҳанузгача кўп жойларда Ўзбекистон халқлари тарихи эски дарсликлар асосида талқин қилинаётир.

Яқинда Самарқанд давлат дорилфунуни ва кооператив олий илмгоҳи ўқитувчилари Т. Раҳматиллаев, С. Шарипов ва С. Мўминова тайёрлаган янги «Ўзбекистон халқлари тарихи» дарслигида ана шу камчиликларни бартараф этишга ҳаракат қилинган. Самарқанд вилоят босмахонасида минг нусхада чоп этилган китоб муаллифлари яқин ўтмишда кечган воқеаларни ҳужжатларга таянган ҳолда рўй-рост баён қилганлар. Мактаб ўқитувчилари ва ўрта махсус билим юртлари талабалари, қолаверса Ўзбекистон халқлари тарихи билан қизиқувчи барча кишиларга мўлжалланган рисола бу мавзуни янгича талқин этишда муҳим қадам бўлиб қолиши шубҳасиздир.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИНИНГ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1992 йил 9 сентябрдан Республика ҳудудида сўмга нисбатан чет эл валютасининг қуйидаги курси ўрнатилганлигини хабар қилади.

1 Австралия доллари	148 сўм 40 тийин
1 Австрия шиллинги	21 сўм 15 тийин
1 Англия фунт стерлинги	414 сўм 51 тийин
10 Бельгия франки	71 сўм 89 тийин
1 немис маркаси	148 сўм 24 тийин
1 голланд гульденги	131 сўм 54 тийин
1 Дания крони	38 сўм 35 тийин
100 Италия лираси	19 сўм 43 тийин
1 Канада доллари	173 сўм 11 тийин
1 Норвегия крони	37 сўм 49 тийин
1 АҚШ доллари	207 сўм 90 тийин
1 Финляндия маркаси	53 сўм 81 тийин
1 француз франки	43 сўм 58 тийин
1 швед крони	40 сўм 58 тийин
1 Швецария франки	166 сўм 59 тийин
10 Япония иени	16 сўм 87 тийин
1 ЭКЮ	300 сўм 44 тийин
10 испан песети	22 сўм 83 тийин
10 Греция драхми	11 сўм 91 тийин
1 Ирландия фунти	391 сўм 27 тийин
1 Исландия крони	3 сўм 96 тийин
1 Қувайт динори	718 сўм 63 тийин
10 Ливан фунти	0 сўм 76 тийин
10 Португалия эскудоси	16 сўм 97 тийин
1 Сингапур доллари	130 сўм 34 тийин
10 Туркия лираси	0 сўм 29 тийин

• Инсон ва қонун

БИР ЯРИМ МЕТР ЕР

БИР КИШИНИНГ ЎЛИМИГА САБАБ БЎЛДИ САБАБ ФАҚАТ ШУМИКИН?

Зотан, у ҳам ҳаётга бир марта келган, тириклар сафини тўлдириб, байрамлару тўйтантаналарда юришга унинг ҳам ҳаққи бор эди. Лекин, афсуски Туронхўжа ака бахтсиз ҳодиса ёки бирон қатголнинг тиғи зарбидан ҳаётдан кўз юммади, у... ўзини ўлдиришга мажбур бўлди!

Суд ҳукмидан: «Судланувчи Тошхўжаева Мазлума Ғанихўжаеванинг ҳаракати ЎзР ЖКнинг 87-моддаси 2-қисмидан ЎзР ЖКнинг 87-моддаси 1-қисмига қайта квалификация қилинсин.

... ЎзР ЖКнинг 40-моддасига асосан енгил жазони оғири билан қоплаб, М. Ғ. Тошхўжаевага нисбатан 3 (уч) йил озодликдан маҳрум қилиш қолдирилсин.

ЎзР ЖКнинг 44-моддаси 1-қисмини қўллаб, ҳукм ижроси 2 (икки) йилга кечиктирилсин.

М. Ғ. Тошхўжаевага яшаш жойини ўзгартирмаслик, агар ўзгартирса, бу ҳақда ички ишлар органига хабар беришлик, вақти-вақти билан келиб рўйхатдан ўтиб туришлик юклатилсин.

Азимова Орифага 314 сўм 60 тийин келтирилган зарар учун М. Ғ. Тошхўжаевадан ундирилсин...»

Ҳукм билан танишиб чиққач, сиз ҳам ҳайрон бўлгандирсиз: «юқорида ўлим ҳақида гап бораётган эди-ку?» Ҳа, М. Тошхўжаева Туронхўжа аканинг ўлимига сабабчи бўлгани учун судланди.

Қибрай тумани Куйбишев қишлоқ шўроси Киров кўчасида Маҳмудхўжаев Туронхўжа ва Маҳмудхўжаев Тўрахўжа ота-онасидан уларга мерос бўлиб қолган битта ҳовлида ўз оилалари билан алоҳида-алоҳида уйларда, қўни-қўшниларнинг айтишига қараганда 15 йил тинч-тотув яшашган. Ҳамманинг уларга ҳаваси келиб юрган ажойиб кунларнинг бирида — 1990 йил март ойида Маҳмудхўжаев Туронхўжа (аввал қариндошларнинг розилигини олиб) ўз оиласи билан фарзандсизлик сабабли ўзлари асраб, «оқ ювиб, оқ тараб» турмушга беришган қизлари Сурайё ва куёви Равшанни ўз уйларига кўчириб олиб келишади. «... шундан сўнг Тошхўжаева Мазлума (Маҳмудхўжаев Тўрахўжанинг турмуш ўртоғи — Б. Н.) доимий равишда Маҳмудхўжаев Туронхўжани ҳақорат қилиб, қадр-қимматини таҳқир қила бошлайди, яъни фарзандсиз, хезалаксан, деб маҳалла аҳли олдида қадрсизлантириб келади...» (Ҳукмдан).

Шу ерга келганда, узоқ йиллар аҳил яшаган оилаларнинг нега бирдан «тўнини тескари кийиб олганлиги» бирмунча аёнлашгандай бўлади. Зийракроқ ўқувчи жанжал (гарчанд очиқ айтмаса-да), йиллар ўтгач, «ҳовлининг кимга қолишлиги» устида бўлганлигини фаҳмлаган бўлса ажаб эмас. Лекин М. Тошхўжаева судда буни бутунлай рад қилади ва бошқа баҳонани кўрсатади: Маҳмудхўжаевлар қайнотаси ташлаб кетган бир ҳовлининг ўртасидан тенг бўлиб, яшаб келишганини, аммо тахминан 1,5 метр(!) ер Маҳмудхўжаев Туронхўжанинг уй ҳовлисига ўтиб кетганини, ўша 1,5 метр ерни акаларидан уйининг бир қисмини бузиб, машинасига жой қилиб беришликни талаб қилишганлари боис тез-тез жанжаллар бўлиб турганлигини айтади.

Эътибор берган бўлсангиз, 15 йил мобайнида кўзга кўринмаган 1,5 метр ер, Маҳмудхўжаев Туронхўжа қизи ва куёвини кўчириб келгач, «эсга тушиб қолган». Шу зайлда кунлар ўтиб, 1991 йилнинг 6 октябри келади, «эрта тонгдан эса М. Тошхўжаева яна ҳаммага эшиттириб, ўғлига қарата, усталарни тез чақириб кел, ўша жойини бузиб олайлик, кейин нима қилишса, қилаверишсин» (Орифа Азимова кўрсатмасидан) деганини эшитиб, табиатан вазмин ва таъсирчан бўлган Туронхўжа Маҳмудхўжаев яна жанжал чиқишлигини ўйлаб, қаттиқ хафа бўлади.

Инсон кўнгли гулдан нозик, дейдилар. Ойлаб давом этган тинимсиз камситишлар, ҳақоратлар ўз ишини қилади. Энди унга меҳрибон хотинининг юпатишлари ҳам кор қилмай қўйган, «пичоқ бориб суякка қадалганди». Эртаси куни тонгда унинг ёнидан ўлимга сабабчининг номи битилган бир парча хат топилди...

Бу воқеа бот-бот бир ривоят-ҳақиқатни ёдга солади. Яқин ўтган замонда уч ака-ука бўлган эканлар. Улар ҳамкорликда деҳқончилик қилиб, катта бир майдонга буғдой экишибди. Ҳосилни йиғиштириб, тенг бўлишибдилар. Тунда учаласининг ҳам уйқуси қочибди. Энг кичик ука «акамнинг болалари менинидан кўп, мен эса буғдойга тенг шерик бўлдим, яхшимас» деб ўрнидан туриб, ўзининг буғдойидан бирнеча ботмонни акасининг хирмонига қўшиб қўйибди. Ўртанчаси хаёл қилибди: «акам ҳам менга ўхшаб жўжабирдай жон, бунинг устига касалвандроқ. Менинг, худога шукр, таним соғ. Акам билан ҳосилни тенг бўлишганим инсофдан эмас». У ўрнидан туриб, ўз хирмонидаги буғдойнинг бир қисмини акасининг ҳиссасига қўшибди. Катта ака ўйлармиш: «қари отаонамиз кенжа укамизнинг қарамоғида, нега энди мен ҳосилни у билан баробар бўлишдим. Йўқ, жилла қуриса укамга ота-онамнинг улушидан бир қисмини беришим керак». Шу хаёлда у ҳам ўрнидан турибди...

Бу — қийинчилик-қаҳатчилик йилларининг воқеаси. Ривоят дейишга тил бормайди. Чунки, ота-бувалармизнинг жонли ҳикояларидан биламизки, кечаги кунимизда жигарлар, қариндошлар ўртасида меҳр-оқибат худди юқоридаги воқеада баён қилинганидек, барқарор бўлган. Бугунчи? Нима, бугун ўша йўқчилик-қаҳатчилик йилларидагидан ёмон яшаяпмизми — қорнимиз оч, эгнимиз юпун қоляптими? Йўқ. Нега бўлмаса, уй-жой, мерос, мол-мулк талашиб ака-укага, ўғил отага болта кўтаряпти, пичоқ ўқталяпти?

Бу саволга ҳеч ким аниқ жавоб беролмайди. Жавоб топиш фақат ҳуқуқшуносларнинг эмас, балки шифокорларнинг, руҳшунос олимларнинг, файласуфларнинг ишига ҳам ўхшайди. Ўлимнинг сабабини қаранг — 1,5 метр ер! Йўқ, аслида бу сабаб эмас, баҳона. Бунинг тагида жуда кўп бошқа нарсалар ётибди. Асосийси — Инсонни таҳқирлаш, хўрлаш. Бу хўрлашларга эса, айниқса, ўзбек оиласида, оила бошлиғи чек қўйиши мумкин ва зарур эди. Афсуски, ундай бўлмади. Ҳатто бу иккала ака-ука оилалари ўртасидаги жанжал маҳалла, қишлоқ шўроси фаоллари томонидан муҳокама қилиб, огоҳлантирилгани ҳам кор қилмади.

Хуллас, ҳукм ўқилди. Унинг сўнггида шундай сўзлар ёзиб қўйилган: «Ҳукмдан норози томон 10 сутка ичида Тошкент вилоят судига Қибрай тумани халқ суди орқали шикоят ёки протест келтиришга ҳақли».

Йўқ, бу ҳукмдан ҳеч ким норози бўлиб, шикоят қилмади ёки муҳарририятга арзнома ёзилмади. Фақат... Бизнинг шикоятимиз бор. Бу ҳеч қандай ташкилотга эмас, сизга, одамларга. Айтинг, нималар бўлаяпти ўзи? Катталарни тинглашни, кичикларга насиҳатни унутдикми? Мана, сиз ҳам «бир ярим метр ер можароси» билан танишдингиз. Оқибат бир инсон ҳаётдан бевақт кўз юмди.

Биласизми, мана шу Ватан бор бўй-басти билан бизники. Оёқ қуйиб турган заминни Она-ер деб атаймиз. У бугунгача бўлган, бундан кейин ҳам бўлади, бизлар эса меҳмонлармиз. Ровийлар айтадиларки, бу дунёдан, ҳатто Искандар Зулқарнайнинг ҳам қўли бўм-бўш кетган экан. Шундай экан, талашмасак ҳам мавриди келганда мана шу заминдан ҳамма учун 1,5—2 метр жой топилмай қолмас...

Дилмурод ИБРОҲИМОВ,
Қибрай тумани халқ суди раиси,

Беҳзод НОРБОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

Инглиз ва араб тилларини ўзбек тилида ўргатадиган репититор керак. Октябрь массивида яшайман.

Телефонлар: 48-16-24, 48-15-62 (хизмат), 47-43-51 (уй).

ДИҚҚАТ!

1973 йилда чиқарилган, капитал таъмирланган «Икарус — 255» автобуси нақд пулга сотилади. (850 минг сўм).

Воситачининг телефони: 58-63-59.

«ЎЗАГРОСТРОЙИНДУСТРИЯ» Ассоциацияси қошидаги хўжалик ҳисобидаги ишлаб чиқариш-тижорат бошқармасининг йўқолган юмалоқ муҳри бекор қилинади.

Муҳр матни: «Республика ишлаб чиқариш давлат-ширкат бирлашмаси «Ўзагростройиндустрия» уюшмаси. Хўжалик ҳисобидаги ишлаб-чиқариш тижорат бошқармаси.

Г. К. О. «Узагрострой», Ассоциация «Узагростройиндустрия», «Хозрасчетное производствен н о-к о м м е р-ческое управление».

Муҳрнинг ўртасида «Ўзбекистон Республикаси» ёзуви бор.

«Ўзбекбирлашув» бошқарув ҳайъати кадрлар бошқармаси бошлиғининг муовини Қ. Ҳайдаровга рафиқаси **РАИСАХОН**нинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан таъзия билдиради.

Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, шаҳар ўқитувчиларнинг малакасини ошириш олийгоҳи жамоалари Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазири муовини Тошкент шаҳар ҳокимлиги маҳкамасининг халқ таълими бош бошқармаси бошлиғи Ҳ. Йўлдошевга рафиқаси **Людмила ҚИРГИЗОВА**нинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Тошкент ҳисоб-бухгалтерлик техникуми жамоаси техникум ўқитувчиси У. Иминовага онаси **Римма ЖУМАНОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 21.00. № Г —356 Тираж 28436. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.